

Türkiye İçin Nafaka Yardımı Uygulama Önerisi ¹

Selim DAĞLIOĞLU ²

Başvuru Tarihi: 24.07.2024

Kabul Tarihi: 04.10.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

102 sayılı ILO Sözleşmesine göre aile yardımları, çocuğa bakma mükellefiyetinin kişilerin yaşam standartları üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması ya da azaltılması amacıyla çocuğun bakımını üstlenen kişilere yapılan sosyal güvenlik yardımlarıdır. 102 sayılı ILO Sözleşmesi dikkate alınarak bu çalışmada aile yardımları, çocuklar göz önünde bulundurularak verilen yardımlarla sınırlı tutulmuştur. Çocuğa bakma mükellefiyetinin kapsamını; çocuğun bakımı, eğitimi ve gözetimi oluşturmaktadır. Söz konusu mükellefiyet, ebeveynlerin ayrı yaşaması halinde de devam etmektedir. Bu doğrultuda mahkemelerce belirlenen nafaka ödemelerinin nafaka ödeme yükümlüsü ebeveyn tarafından ödenmemesi halinde söz konusu ödemelere devlet tarafından aracılık edilmesi ve/ve nafaka ödeme yükümlüsünün ekonomik durumunun bu ödemeleri yapmaya imkân vermediği durumlarda söz konusu ödemelerin devlet tarafından yapılmasına yönelik yardımlar, aile yardımları sosyal güvenlik kolu kapsamına girmektedir. Bu çerçevede ülkeler, ebeveynleri ayrı yaşayan çocukların bakımı, eğitimi ve gözetimi için ortaya çıkan masraflara her iki ebeveynin de katkı sağlaması için çeşitli önlemler almakta ve nafaka ödemelerinin gerçekleştirilmesinde ebeveynlere yardım sağlanması için aile yardımlarının özel bir türü olan nafaka yardımı uygulamalarını geliştirmektedir. Çalışmada nafaka yardımı önerisi geliştirilmesi amacıyla 37 ülkedeki aile yardımları uygulaması incelenmiş ve bu ülkelerde nafaka yardımı bulunan 17 ülke uygulaması ile gelir-gider projeksiyonu sonuçları dikkate alınarak bir nafaka yardımı uygulama önerisi sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Güvenlik, Aile Yardımı, Nafaka, Aktüeryal Gelir Projeksiyonu, Aktüeryal Gider Projeksiyonu

Atıf: Dağlıoğlu, S. (2024). Türkiye için nafaka yardımı uygulama önerisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(4), 1517-1546.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, Anlaşmalar Daire Başkanlığı, selim.daglioglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2006-8788

An Alimony Benefit Proposal for Türkiye

Selim DAĞLIOĞLU³

Submitted by: 24.07.2024

Accepted by: 04.10.2024

Article Type: Research Article

Abstract

According to ILO Convention No. 102, family benefits are social security benefits provided to people who take care of child in order to eliminate or decrease negative effects of responsibility for the maintenance of child on their living standards. Taking into account ILO Convention No. 102, family benefits in this study is limited to benefits provided with children in mind. The scope of responsibility for maintenance of child constitutes care, education and supervision of the child. This obligation continues even if parents live separately. In this regard, in cases where alimony payments determined by courts are not paid by parent who is responsible for payment of alimony, state mediates payments in question and/or, in cases where economic situation of person responsible for payment of alimony does not allow for these payments, benefits for payment of such payments by state fall within the scope of family benefits social security branch. Countries take various measures to ensure that both parents contribute to spending incurred for supervision, education and care of a child whose parents live apart and develop alimony benefit practices, which is a special type of family benefits, to provide assistance to parents in making alimony payments. In the study, family benefits practices in 37 countries were examined in order to develop an alimony benefit application proposal and an alimony benefit implementation proposal was presented by taking into account the practices of 17 countries with alimony benefit in these countries and the results of the income-expense projection.

Keywords: Social Security, Family Benefit, Alimony, Actuarial Income Projection, Actuarial Expenditure Projection

³ Ministry of Labour and Social Security, Directorate General for Foreign Relations and European Union, International Agreement Department, selim.daglioglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2006-8788

Giriş

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHDS)'nin 27. maddesinde çocuğun gelişmesi için gerekli hayat şartlarının sağlanması sorumluluğunun “*sahip oldukları imkânlar ve mali güçleri çerçevesinde öncelikle çocuğun ana-babasına veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere*” ait olduğu ifade edilmektedir. Çocuğun geçimini sağlama mükellefiyeti olarak tanımlanabilecek yükümlülük, kaçınılmaz olarak ilave masraflar yapılmasını ve zamanının bir bölümünü çocuğun bakımına ayrılmasını gerektirmektedir. Bu da çocuğun bakımını üstlenen kişilerin yaşam standartlarında bazı düşüşlere yol açabilmektedir. Ebeveynler, zaman zaman bu masrafların karşılanması ve çocuğun bakımında desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bazı durumlarda ilave masrafları karşılayamamakta veya çocuğun bakımı ile çalışma hayatını birlikte sürdürememektedir. Bu bakımdan Sözleşme'nin 27. maddesinde çocuğun ebeveynleri veya bakımını üstlenen diğer kişilerin söz konusu yükümlülüklerini yerine getirmesinde yardımcı olmak amacıyla taraf devletlere, gerekli önlemlerin alınması ve “*gereksinim olduğu takdirde özellikle beslenme, giyim ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları*” uygulanması yükümlülüğü getirilmiştir. Bu çerçevede çocuğun geçimini sağlama yükümlülüğü, temel olarak çocuğun ebeveyni veya bakımını üstlenen diğer kişilerde olmakla birlikte devletlerin bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde çocuğa bakmakla yükümlü kimselere destek olması ve ilgili kişilerce bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda çocuğun bakımının üstlenilerek gerekli imkânların bizzat devlet eliyle sağlanması gerekmektedir.

ILO'nun 102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkında Sözleşme (bundan sonra Sözleşme)'sinde, 9 sosyal riske karşı, korunan kimselerin güvence altına alınmasına yönelik olarak 9 sosyal güvenlik kolu için asgari standartlar ile bu 9 sosyal riskten birine maruz kalınması halinde güvence altına alınan kişilere yapılacak yardımların alt sınırlar belirlenmiştir. Sözleşme'de asgari standartları belirlenen sosyal güvenlik yardımlarından biri de aile yardımları sosyal güvenlik koludur. Sözleşme'nin 40. maddesinde “*yardım yapılacak hal, mevzuatla tayin olunacağı şekilde, çocukların geçimini sağlama mükellefiyeti*” olarak tanımlanmaktadır. Buradan Sözleşme'ye göre aile yardımları sosyal güvenlik kolunda güvence altına alınan sosyal risk, çocuk sahibi olmak olarak açıklanabilir. Zira çocuk sahibi olmak, çocuğun geçindirilmesi ve gelişmesi için gerekli koşulların sağlanması yükümlülüğünü de beraberinde getirmektedir. Sosyal güvenlik yazınında (bakınız Alper ve Arıcı, 2015, s. 48-49) aile yardımları sosyal güvenlik kolunda güvence altına alınan sosyal risk, “evlenme ve çocuk sahibi olma” olarak da tanımlanabilmektedir. Bu durumda çocuksuz ailelere yapılan sosyal yardımların da aile yardımı olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Sözleşme'de aile yardımları kapsamında yardım yapılacak hal, “çocuğun geçimini sağlama mükellefiyeti” olarak tanımlandığı da dikkate alınarak bu çalışmada aile yardımlarının kapsamı, çocuklar göz önünde bulundurularak çocuğun bakımını üstlenen kişilere yapılan yardımlarla sınırlı olarak ele alınmıştır.

Çocukların geçindirilmesi ve gelişmeleri için gerekli koşulların sağlanması; çocuklara bakılması ile beslenme, giyim ve barınma olanaklarının sağlanması gibi temel ihtiyaçların yanı sıra eğitim ve tatil gibi sosyal ve kültürel ihtiyaçları da içermektedir. Bu doğrultuda Sözleşme'nin 42. maddesine göre aile yardımları; “*periyodik ödemeler yapılması*”, “*çocuklara yiyecek, giyecek, mesken, tatil geçirme yerleri veya ev idaresinde yardım sağlanması*” veya bu yardımların birlikte verilmesi şeklinde nakdi ve/veya aynı yardımlar olabilmektedir. Buradan aile yardımları; çocuklar için kitap/kırtasiye ürünlerinin verilmesinden ebeveynlere ücretli/ücretsiz izin verilmesi ve sosyal sigorta primlerinin ödenmesi gibi çok geniş bir yelpazedeki yardım türlerini içermektedir.

ÇHDS'nin 27. maddesi doğrultusunda devletler, öncelikli olarak çocuğun gelişmesi için gerekli hayat şartlarının sağlanması konusunda çocuğun bakımını üstlenen kimselere destek sağlanması için çeşitli uygulamalar geliştirmektedir. Aile yardımları sosyal güvenlik kolu, bu amaca ulaşmada yararlı bir araçtır ve devletler, bu yardımları ülke ihtiyaçları doğrultusunda uyarlayarak uygulamaktadır. Aile yardımları, çocuğun

gelişimi için gerekli şartların sağlanması sırasında çocuğun bakımını üstlenen kişilere destek olunması amacına ilave olarak kişileri çocuk sahibi olma konusunda teşvik etmekte ve çocuk yoksulluğunun engellenmesi konusunda devletlere katkı sağlamaktadır. Bazı çalışmalarda (Immervoll, Sutherland ve de Vos, 2000; Van Lancker, Ghysels ve Cantillon, 2015; Hájek ve Olexová, 2023), aile yardımlarının çocuk yoksulluğunun engellenmesi konusundaki pozitif katkısına vurgu yapılırken bazı çalışmalarda (Gauthier ve Hatzius, 1997; Björklund, 2006) aile yardımlarının doğurganlık hızları üzerindeki pozitif katkısına vurgu yapılmaktadır. Bazı çalışmalarda (Prud'homme, 2004; aktaran Özdemir ve Karabayır, 2019; Oberlin, Caristo, Lagomarsino ve Santos, 2007) ise aile yardımlarının hem çocuk yoksulluğunun engellenmesi konusunda hem de doğurganlık hızlarının artırılması konusunda olumlu etkilerinin bulunduğu ifade edilmektedir. Bu bakımdan ülkeler, aile yardımlarını doğurganlık hızlarının artırılmasına yönelik bir nüfus politika aracı olarak ve/veya çocuk yoksulluğunun engellenmesi için bir sosyal politika aracı olarak da kullanmaktadır.

İletişim araçlarının baş döndürücü bir hızla geliştiği ve bilginin tüm topluma kısa süreler içerisinde yayıldığı günümüzde başta aile kurumu olmak üzere toplumsal yapılar da değişim ve dönüşüm içerisinde. *“Pek çok teorisyen günümüz ekonomik paradigmaları ekseninde aile yapısının ve aile içi ilişkilerinin daha kırılabilir ve dışsal dinamiklerden daha kolay etkilenilebilir olduğunu ileri sürmüştür. Farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerde artan boşanma oranları, bireylerin evlilik ilişkilerinden beklentilerinin değiştiği, hatta aile kurumunun çökmekte olduğu yönünde tartışmaları gündeme getirmiştir”* (Çiçek, 2021). Türkiye ve dünyada evlenme yoluyla aile kurma oranları azalırken boşanmalar her geçen gün artmaktadır. 2001’de % 1,41 olan kaba boşanma hızı; 2010’da %1,62’ye, 2015’te %1,69’a ve 2023’te %2,13’e ulaşmıştır. Buna karşın 2001’de % 8,35 olan kaba evlenme hızı; 2010’da %7,97’ye, 2015’te %7,71’e ve 2023’te %6,76’ya düşmüştür. 2001’de kadınlarda 22,7 ve erkeklerde 26 olan ortalama ilk defa evlenme yaşı, 2023’te kadınlarda 25,7’ye ve erkeklerde 28,3’e yükselmiştir. (Evlenme İstatistikleri, 2001-2023). *“Geleneksel yaşamda birçok soruna rağmen; çocuğun varlığı, dini ve örfi kuralların etkisiyle sürdürülen evliliklerin yerini modern yaşamda psikososyal doyumun her an yaşanmak istendiği evlilikler almaya başlamaktadır. Beklentilerin karşılanmadığı noktada ise boşanma artan oranları sonucunda daha fazla kişiyi ve çocuğu etkilemesiyle toplumsal boyutları aşır evrensel bir sorun haline gelmektedir. Ayrıca refah toplumu olarak adlandırılan gelişmiş ülkelerde, evliliğe alternatif olarak yalnız yaşama ve nikâhsız beraberlikler yeni hayat tarzları olarak sıkça karşılaşılan durumlar olmaktadır”* (Aydın ve Baran, 2010). Bireylerin aile kurumu kurmaya yönelik evlenme arzularındaki azalış ile birlikte toplumların kültürel yapılarındaki değişmeye paralel olarak bireylerin evlilik birliği dışında birlikte yaşama ve çocuk sahibi olma davranışları artmaktadır. Günümüz toplumlarında boşanma kolaylaşmakta ve evlilik birliğinin boşanmayla sonuçlanması sıradan bir hal almaktadır. Herhangi bir evlilik birliğine dayanmayan birlikte yaşama durumlarında çiftlerin ayrılması ise daha sıradan bir durum olmaktadır. Boşanma veya ayrılıkla sonuçlanan birliktelikler, geride ebeveynleri ayrı yaşayan çocuklar sorununu ve bu çocukların bakımlarının ne şekilde sürdürüleceği sorusunu gündeme getirmektedir.

Ebeveynleri ayrı yaşayan çocukların velayetleri bir ebeveyn tarafından üstlenilirken diğer ebeveynin çocuğa bakma yükümlülüğü devam etmektedir. Bu durum, çocuğun velayeti kendine bırakılmayan ebeveynin başta bakım ve eğitim giderleri olmak üzere çocuğun giderlerine katılımının sağlanması için öngörülen bir nafaka ödemesini zorunlu hale getirmektedir. Ancak ayrılan ebeveynler arasında nafaka ödenmesi konusunda sıklıkla sorun yaşanmaktadır. Bu sorun, çiftlerin boşanma veya ayrılma süreçlerinde yaşadıkları problemlerin bir yansıması olabileceği gibi kimi zaman ebeveynlerin sosyal ve ekonomik durumlarının çocuğun bakımına katkı sağlamalarına imkân vermemesinden de kaynaklanabilmektedir. Her iki durumda da çocuğun velayetini üstlenen ebeveynin desteklenmesi gerektirmektedir.

Bir kişinin çocuğu olması sosyal riskine karşı güvence altına alındığı ve bu sosyal riskle karşılaşması halinde önceden ulaşılmış olduğu yaşam seviyesinin korunmasına yönelik olarak yapılan yardımlar, aile yardımlarıdır.

Bu bakımdan çocuğun velayetini üstlenen ebeveyne diğer ebeveyn tarafından yapılacak nafaka ödemesine aracılık edilmesi veya nafaka ödeme yükümlüsü ebeveynin söz konusu nafakayı ödeyememesi durumunda bu nafakanın onun yerine ödenmesi de bir aile yardımı uygulaması olabilecektir. Artan boşanmalar ve ebeveynleri ayrı yaşayan çocuk sayılarındaki artış; ülkeleri, velayeti kendine bırakılmayan ebeveynin başta bakım ve eğitim giderleri olmak üzere çocuğun giderlerine katılımı için çocuğun velayetini üstlenen ebeveyne vermesi öngörülen nafakanın ödenmesine yönelik tedbirler almaya yönlendirmektedir. Bu doğrultuda ülkeler, sıklıkla aile yardımları sosyal güvenlik koluna başvurmakta ve farklı aile yardımı uygulamaları geliştirmektedir. Ülkelerde artan şekilde uygulamaya konulan bu aile yardımı türü, genel olarak nafaka yardımı olarak anılmaktadır.

Türkiye'deki aile yardımlarına örnek olarak barınma yardımları, yakacak yardımları, gıda yardımları (Türk ve Ünlü, 2016: s.99; Dodurka, 2014: s. 7-8), şartlı eğitim yardımı ve şartlı sağlık yardımı gibi şartlı nakit transferleri, devlet memurlarına verilen aile yardımı ödeneği, eğitim yardımı (5434 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'na göre verilen), doğum yardımı, kreşte ücretsiz bakım ile ve çeyiz hesabı kapsamındaki destekler (Şentürk, 2016: s. 109-117; Karabayır, 2019: s31-35; Akpınar, 2021: s. 435) ve analık sigortası kapsamında ödenen geçici iş göremezlik ödeneği (Akpınar, 2021: s. 435) gösterilmektedir. Dağlıoğlu ve Bektaş (2022), Türkiye'deki 25'ten fazla yardımın aile yardımı niteliği taşıdığını ifade etmektedir. Ancak bu yardımlar arasında nafaka yardımı olarak nitelendirilebilecek bir aile yardımı uygulaması bulunmamaktadır.

Türkiye'de velayete verilen çocuk sayısı; 2010 yılında 96.366 iken bu rakam 2022 yılında 181.698'ye ulaşmıştır (Boşanma İstatistikleri, 2010-2023). Boşanma sayılarındaki artış dikkate alındığında bu sayıların daha da artacağını söylemek mümkündür. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 344. maddesinde nafaka borçlusunun yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda "*üç aya kadar tazyik hapsi*" öngörülmektedir. Ayrıca "*Borçlunun, nafakanın kaldırılması veya azaltılması talebiyle dava açmış olması halinde, ileri sürdüğü sebepler göz önünde bulundurularak, tazyik hapsinin uygulanması bu davanın sonuna bırakılabilir*" hükmü yer almaktadır. Buradan müşterek çocuklarının geçindirilmesine katkı sağlamak üzere çocuğun velayeti kendine verilmeyen ebeveynin çocuğun velayeti tevdi edilen ebeveyne ödemesi öngörülen nafakanın ödenmemesi durumunda çocuğun velayetini üstlenen ebeveyne söz konusu nafaka ödemesinin yapılmasında tazyik uygulanmasında ilave bir maliyet ortaya çıkacaktır. Bu bakımdan korunan kimselere söz konusu nafaka ödemesinin yapılması işlemlerinde aracılık yapılması şeklindeki yardımın da, bir tür aile yardımı olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte nafaka ödeme yükümlülüğü, ebeveynin çocuğa bakma yükümlülüğünün bir sonucudur. Bu çerçevede nafaka ödemelerinin yapılmasında ebeveyne destek olunması da bir aile yardımudur.

Bu çalışmanın amacı, nafaka yardımı uygulamasının yaygınlığının incelenmesi ve seçili ülkelerdeki mevcut nafaka uygulamaları da göz önünde bulundurularak Türkiye'de uygulanabilecek bir nafaka yardımı uygulaması önerilmesidir.

Yöntem

Çalışmada 37 ülkedeki aile yardımı uygulamaları incelenmiştir. Bu ülkelerde velayeti bir ebeveyni (veya üçüncü bir kişi) tarafından üstlenin çocuklar için yapılan masraflara çocuğun bakımını üstlenmeyen ebeveyninin de katılımının sağlanması amacıyla mahkemelerce belirlenen nafaka ödemelerinin düzenli olarak gerçekleştirilmesine yönelik nafaka yardımı uygulaması bulunup bulunmadığı araştırılmıştır. Nafaka yardımı bulunduğu tespit edilen ülkelerde nafaka yardımı uygulaması detaylı olarak incelenmiştir. Ülke incelemeleri ile nafaka yardımına ilişkin olarak yapılan gelir-gider projeksiyonları ve aktüeryal peşin değer hesaplamaları dikkate alınarak Türkiye için bir nafaka yardımı uygulaması önerilmiştir.

Çalışmada ülke incelemeleri, aile yardımlarını sağlamakla sorumlu kurumların internet siteleri ile Mutual Information System on Social Protection (MISSOC) bilgi paylaşım sistemi ve The International Social Security Association (ISSA) internet siteleri üzerinden yapılmıştır. Ayrıca asgari ücret rakamları, 2018-2080 dönemi için tekli yaşlardaki nüfus projeksiyonu, 2016-2023 dönemindeki Türkiye nüfusu sayıları, 2016-2023 dönemindeki sigortalı sayısı ve sigortalılara ait kazanç bilgileri, sırasıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), İstatistik Veri Portalı, SGK Veri Uygulaması ile SGK İstatistik Yıllığı'ndan alınmıştır. Bu çalışma, kapsamı gereği etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yıllara göre ödenecek toplam nafaka yardımı miktarı,

$$NY_t = Y_t * V_t \quad (1)$$

şeklinde hesaplanmaktadır. Burada Y_t , t yılında bir çocuk için verilen yıllık nafaka yardımı tutarını ve V_t , t yılında velayeti bir ebeveyni tarafından üstlenilen, toplam çocuk sayısını göstermektedir.

t yılında bir çocuk için verilen nafaka yardımı miktarı,

$$Y_t = YO_i * AÜ_t \quad (2)$$

şeklinde hesaplanmaktadır. Burada YO_i , bir çocuk için sağlanan nafaka yardımı miktarının aynı yıldaki brüt asgari ücretin ne kadarı oranında olduğunu gösterir. i oranı için $YO_i = 0,1; 0,15; 0,2; 0,25; 0,30$ veya $0,5$ olmak üzere YO_i , yıllara göre sabittir. $AÜ_t$ ise t yıldaki asgari ücret tutarını göstermektedir.

t yılında velayeti bir ebeveyni tarafından üstlenilmiş toplam çocuk sayısı,

$$V_t = N_t^{(18)} * VO_t + \sum_{i=0}^{17} (V_{t-1}^{(i)} * p_i) \quad (3)$$

şeklinde hesaplanmaktadır. Burada $N_t^{(18)}$, TÜİK 2018-2080 projeksiyonunda öngörülen t yılındaki 18 yaş ve altındaki toplam çocuk sayısını; VO_t , t yılında 18 ve altı yaşlardaki çocuklardan ne kadarının bir kişinin velayetine verildiğini gösteren velayete verilen çocuk oranını; $V_{t-1}^{(i)}$, t yılından bir önceki yıl i yaşındaki velayete verilmiş toplam çocuk sayısını ve p_i , TÜİK Hayat Tabloları'ndan elde edilen $(t - 1)$ yılında i yaşında olan çocukların bir yıl yaşaması olasılığını göstermektedir.

Çalışmada VO_t oranlarının 2024-2080 dönemine ilişkin öngörülere, Tablo 1'de verilen VO_t oranlarının 2010-2023 dönemindeki gerçekleştirmeleri üzerinden regresyon modelleri kullanılarak elde edilmiştir. Şekil 1 dikkate alındığında 2024 ve sonrası dönemde seride bir artış eğilimi meydana gelmesi ve daha sonra artış eğiliminde bir azalma meydana gelerek velayete verilen çocuk oranlarının sabit bir değer etrafında dalgalanması beklenebilir.

Tablo 1
Yıllara Göre Velayete Verilen Çocuk Oranı

Yıl	V_t	$N_t^{(18)}$	VO_t
2010	96.366	23.924.721	0,0040
2011	99.865	23.979.277	0,0042
2012	100.624	23.992.596	0,0042
2013	102.120	24.024.174	0,0043
2014	107.337	24.115.316	0,0045
2015	109.978	24.191.919	0,0045
2016	106.460	24.223.372	0,0044
2017	108.297	24.224.739	0,0045
2018	125.768	24.258.266	0,0052
2019	140.858	24.196.448	0,0058
2020	125.948	23.979.485	0,0053
2021	167.188	23.960.578	0,0070
2022	180.592	23.823.305	0,0076
2023	171.213	23.467.033	0,0073

Bu varsayıma en uygun model ise

$$VO_t = \alpha * t^\beta * e^{\varepsilon t} \quad (4)$$

şeklindeki büyüme modelidir. VO_t serisi için kullanılabilir bir diğer model ise

$$VO_t = \alpha + \beta t + \varepsilon_t \quad (5)$$

şeklindeki doğrusal trend modelidir. Serideki artış eğilimin bir süre sonra azalacağı ve serinin belirli bir değer etrafında dalgalanacağı varsayımı altında VO_t değişkeninin Eş. 4'te verilen büyüme modeline uyduğu varsayılmış ve Eş. 5 modeli, kontrol varsayımı olarak kullanılmıştır. Eş. 4 ve Eş. 5 ile verilen modellerin parametre tahminleri,

$$\hat{\beta} = \frac{n \sum_{t=1}^n VO_t t - \sum_{t=1}^n VO_t \sum_{t=1}^n t}{n \sum_{t=1}^n t^2 - (\sum_{t=1}^n t)^2} \quad (6)$$

$$\hat{\alpha} = \overline{VO} - \hat{\beta} * \bar{t} \quad (7)$$

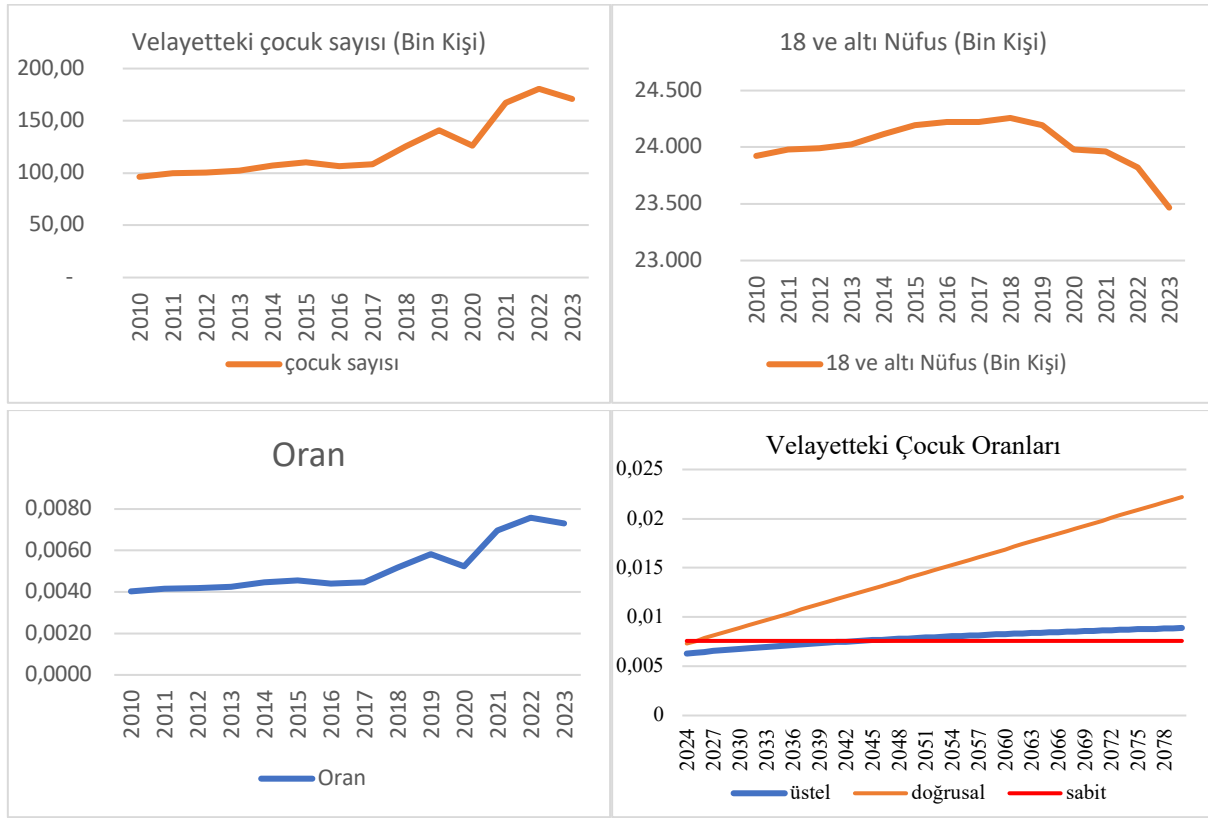
şeklindeki En Küçük Kareler (EKK) yöntemi kullanılarak tahmin edilmiştir. Eş. 4'teki model

$$\widehat{VO}_t = 0,00343747155 * t^{0,22321188958}$$

şeklinde ve Eş. 5'teki model

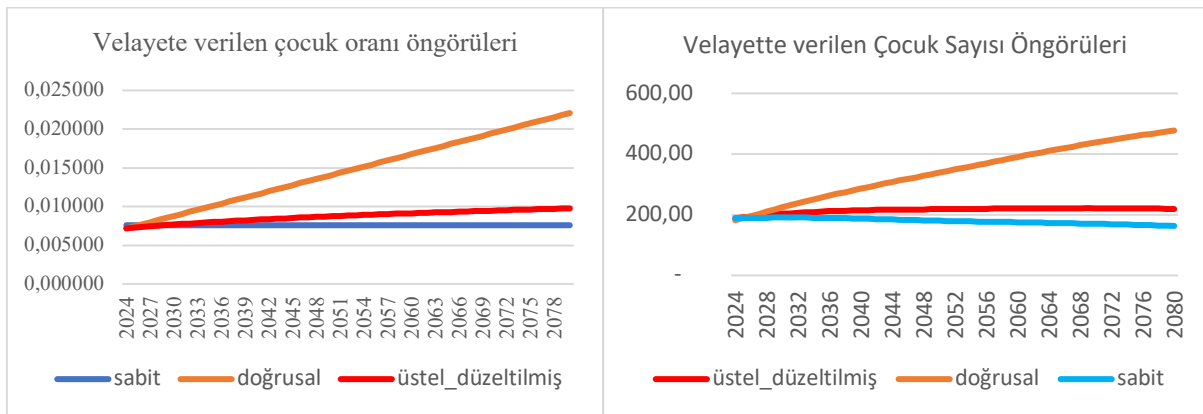
$$\widehat{VO}_t = 0,003325558 + 0,000265859 * t$$

şeklinde tahmin edilir.

Şekil 1. Velayete Verilen Çocuk Oranları Değişkenine İlişkin Model Kalıpları

Velayete verilen çocuk oranının bir süre daha artması ve ilerleyen dönemde bu orandaki artış hızının yavaşlaması beklenmektedir. Bu oran 2022 yılında %0,76 olarak gerçekleşmiştir. Ancak Eş. 4 ile verilen üstel modelin tahminleri kullanılarak velayete verilen çocuk oranları değişkenine ilişkin 2024-2080 dönemi öngörülürü, 2060 yılına kadar %0,76 oranının altında kalmaktadır. Bu bakımdan üstel model kullanılarak hesaplanan 2024 yılı velayete verilen çocuk oranı öngörüsü ile doğrusal model kullanılarak elde edilen 2024 yılı öngörülürü dikkate alınarak üstel model öngörülüründe düzeltme yapılmıştır. Söz konusu düzeltme sonucu elde edilen velayete verilen çocuk oranlarının 2024-2080 dönemi öngörülürü, Şekil 2’de verilmiştir.

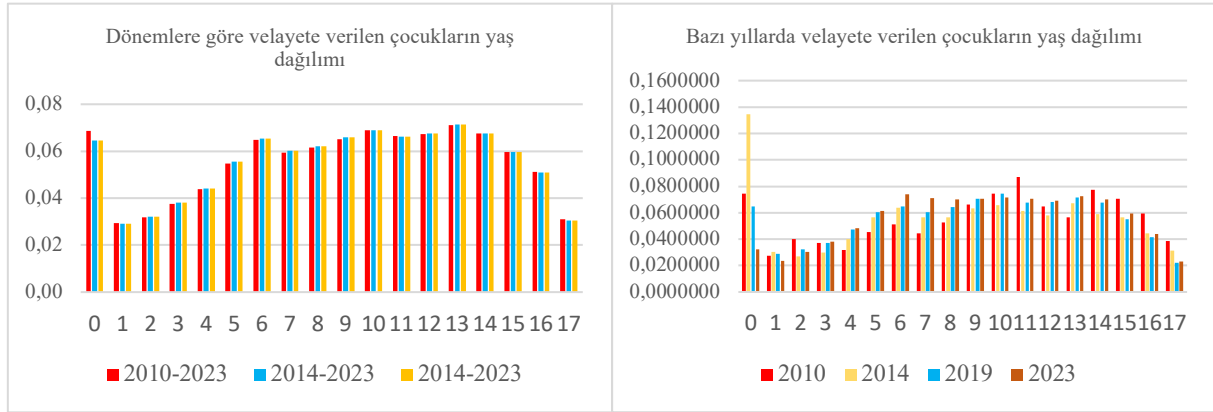

Şekil 2. Velayete Verilen Çocuk Oranları ve Sayıları 2024-2080 Dönemi Öngörülürü

Velayete verilen çocuk sayıları, TÜİK tarafından bu sayıların 18 yaş altı çocuklar ile 18 yaş üstü engelli çocukları içerdiği açıklamasıyla paylaşılmaktadır. Bu bakımdan 2024-2080 dönemi için velayete verilecek çocuk sayısı öngörülürü, Türkiye’de ikamet eden tüm kişilerin yardım kapsamında dâhil edildiği ve velayeti ebeveynlerden

birine (veya üçüncü kişilere) verilen her çocuk için asgari bir nafaka tutarı belirlendiği bir nafaka uygulamasında ilgili dönemde ortaya çıkacak potansiyel yardım sayısını göstermektedir.

Burada 2024-2080 döneminde her yıl velayete verilecek çocuk sayılarının öngörülmesi elde edilmektedir. Uygulamanın maliyetinin hesaplanabilmesi için bir önceki yılda 16 ve altı yaşlarda olup velayet altında olan toplam çocuk sayısına ihtiyaç bulunmaktadır.

Şekil 3. 2010-2023 Döneminde Velayette Verilen Çocukların Yaş Dağılımı

Yıllara göre toplam nafaka yardımı projeksiyonu, reel değerler üzerinden yapılmış ve projeksiyonlara enflasyon oranı öngörüsünü içeren herhangi bir değişken eklenmemiştir. Yıllara göre asgari ücret ise

$$A\ddot{U}_t = A\ddot{U} * (1 + k) \quad (8)$$

şeklinde hesaplanmıştır. Burada $A\ddot{U}$, 2024 yılında geçerli yıllık brüt asgari ücreti ve k , reel asgari ücret artış oranını göstermektedir. 01.01.2024-31.12.2024 dönemi için aylık brüt asgari ücret 20.002,00 TL olmak üzere yıllık brüt asgari ücret $A\ddot{U} = 240.030,00$ TL'dir. Çalışmada Dağlıoğlu (2023, s. 1028)'e benzer şekilde reel asgari ücret artış oranı $k = 0,0486$ kullanılmıştır.

Yıllara göre gelir projeksiyonu,

$$TGLR_t = TS_t * SPEK_t * PR_i \quad (9)$$

şeklinde hesaplanmaktadır. Burada t , ilgili yılı; $TSO = 0,38$ olmak üzere (detaylar için Dağlıoğlu (2023, s. 1029-1030)) TS_t ,

$$TS_t = TSO * N_t^{(15-64)} \quad (10)$$

şeklindeki t yılındaki toplam sigortalı sayısını; $SKO = 1,71$ olmak üzere (detaylar için Dağlıoğlu (2023, s. 1030-1032)) $SPEK_t$,

$$SPEK_t = SKO * A\ddot{U}_t \quad (11)$$

şeklindeki t yılında TS_t sigortalıların kazanç (prime esas) tutarı yıllık ortalamasını ve PR_i , i seçeneği altında prim oranını (sabit) gösterir.

Gelirlere ait peşin değer ile giderlere ait peşin değer, uygulamanın 2024 yılı başı için ($k = 2024$) ve 2024 yılı fiyatlarıyla sıfır reel faiz varsayımı altında

$$PD_{TGLR} = \sum_{t=k}^{2080} TGLR_t \quad (12)$$

$$PD_{GDR} = \sum_{t=k}^{2080} NY_t \quad (13)$$

şeklinde 2024 yılı için hesaplanmıştır. Burada $TGLR_t$ ve NY_t , sırasıyla Eş. 9 ve Eş.1'deki gibidir.

Çocuklar için Verilen Türkiye'deki Nafaka Türleri

“Nafaka, bir kimsenin bakmakla yükümlü olduğu kimseler lehine mahkemece takdir edilen aylık parasal katkı olarak tanımlanabilir” (Yargıtay HGK; 2017/995 E.). Çocuklar göz önünde bulundurularak hâkim tarafından 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)'na göre iştirak nafakası, tedbir nafakası ve yardım nafakası olmak üzere üç farklı türde nafaka takdir edilmesi mümkündür.

TMK'nin 327. maddesinde “Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır” ve TMK'nin 185. maddesinde eşler, “çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler” ifade edilmektedir. Ebeveynlere getirilen çocuğun bakımı ve eğitimi nedeniyle ortaya çıkan giderlere katılma yükümlülüğü, TMK'nin 182. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde ebeveynlerin boşanması, ayrılması veya çocuğun evlilik dışında doğması halinde velayetin bir ebeveyn tarafından kullanıldığı durumlarda da devam etmektedir. TMK'nin 329. maddesinde “küçüğe fiilen bakan ana veya baba”nın diğer ebeveyninden ya da “atanacak kayyım veya vasi”nin ebeveynlerin herhangi birinden çocuk adına nafaka talep edebileceği ile “ayırt etme gücüne sahip olan küçük”ün ise ebeveyninden herhangi birinden nafaka talep edebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu nafaka, hukuk yazınında iştirak nafakası olarak anılmaktadır (Sonat, 2013). Yargıtay (HGK; 2017/2444 E., 2019/51 K.), iştirak nafakasını “boşanma, ayrılık veya evlenmenin butlanına karar verildikten sonra velayet hakkı kendisine bırakılmayan eşin velayet hakkı verilen eşe çocuğun bakımı ve eğitim giderleri için mali gücü oranında yaptığı katkıdır” şeklinde tanımlamaktadır.

Velayet; “küçüğün ve bu hükümde olan kimselerin gerektiği şekilde büyütülüp yetiştirilmesi, korunup gözetilmesi ve eğitilmesi amacıyla hukuk düzeninin belli şahıslara tanıdığı hak, yetki ve sorumluluğu” ifade etmektedir (Aksakal, 2003). TMK'nin 335. maddesine göre 18 yaşından küçük çocuklar ile 18 yaşından büyük olmakla birlikte kısıtlanan çocuklar, ebeveynlerinin velayeti altındadır. TMK'nin 336. maddesine göre evlilik birliği içinde doğan çocuklar için evlilik birliği devam ettiği sürece velayet, ana ve baba tarafından birlikte kullanılır. Ancak “ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim, velâyeti eşlerden birine verebilir”. TMK'nin 337. maddesine göre evlilik birliği dışında doğan çocukların velayetinin anneye ait olması esastır. Ancak annenin küçük veya kısıtlı olması ya da ölmesi veya velayetin kendisinden alınması durumunda hâkim, çocuğun menfaatini gözeterek velayeti babaya verebileceği gibi çocuğa bir vasi de atayabilmektedir.

TMK'nin 346. maddesi ile “çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde” ebeveynlerin duruma çare bulamaması veya buna güçlerinin yetmemesi halinde hâkime, çocuğun korunması için uygun önlemlerin alınması ödevi yüklenmiştir. TMK'nin 347 ve 348. maddeleri çerçevesinde bu önlemler, “çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma” yerleştirilmesi ve “velâyetin kaldırılması” şeklindedir. TMK'nin 350. maddesine göre velayetin kaldırılması durumunda ebeveynlerin çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri devam etmektedir. Ancak ebeveynler ile çocuğun bu giderleri karşılamak için mali gücünün bulunmaması durumunda bu giderlerin karşılanması yükümlülüğü devlete geçmektedir. Bu düzenleme, ÇHDS'nin 27. maddesi ile uyumludur.

“İştirak nafakası velayetin fiilen (eylemliler olarak) kullanılmasına bağlı bir haktır. Velayetin kendisine bırakıldığı eş çocuğa bakmayıp karşı taraf çocuğa bakıyorsa çocuğa bakan, velayetin deęiőtirilmesi davası açmak zorunda olmadan doğrudan iştirak nafakası talebinde bulunabilir” (Yargıtay 3. HD; 2016/16717 E.). TMK’nin 329. maddesi çerçevesinde çocuğun velayeti tevdi edilen ebeveyn diğer ebeveyninden ocuk adına nafaka isteme hakkına sahiptir. TMK’nin 347 ve 348 maddeleri doğrultusunda çocuğun ebeveynlerinden alınarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirilmesi gibi durumlarda iştirak nafakası isteme hakkı, atanacak kayyım veya vasiye geçmektedir. “İştirak nafakası eğer bir boşanma davasında velayete tabi çocuklar var ise, boşanma kararının varlığına, boşanma davasının kesinleőmesinden sonra açılan velayetin düzenlenmesine yönelik davalarda ise velayet talebinin kabulüne bağlı olup velayet hakkı kendisine verilen ana ya da baba yararına hükmedilecektir” (Yargıtay HGK; 2017/2444 E.). ocuk için bir kayyım veya vasi atanmıő ise bu durumda iştirak nafakası kayyım veya vasi yararına ocuk adına hükmedilecektir.

TMK’nin 169. Maddesi ile hakime; boşanma ve ayrılık davalarında davanın devamı süresince özellikle eőlerin barınmasına, geçimine, eőlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin gerekli olan geçici önlemlerin, re’sen alınması yükümlülüğü getirilmiştir. TMK’nin 332. maddesinde nafaka davası ile birlikte davacının talebine istinaden çocuğun bakımı ve eğitim giderlerinin karşılanması için hkimin geçici nafaka belirleyebileceği belirtilmektedir. Benzer Şekilde TMK’nin 333. maddelerine göre de babalık davasında da çocuğun ihtiyaçları için geçici nafaka tespiti mümkündür. TMK’nin 169, 332 ve 333. maddeleri göz önünde bulundurularak çocuğun bakımı ve eğitim giderlerinin karşılanması için hâkim tarafından alınacak geçici önlemlerden biri, geçici süreli nafaka belirlenmesidir. Hâkim tarafından yargılama sırasında talebe bağlı olmaksızın eş ve ocuk için geçici süreli olarak belirlenen bu nafaka, hukuk yazınında tedbir nafakası olarak anılmaktadır (bakınız Hamzaçebi, 2002 s. 26-27). Boşanma kararının kesinleőmesi ile birlikte koşullarının bulunması halinde bu tedbir nafakası, yoksulluk nafakası (kadın için) veya iştirak nafakası (ocuk için) olarak devam eder (Yargıtay HGK; 2017/2444 E.). itak (2016, s.242), “Eőlerin birbirlerine ve çocuklarına karşı bakma ve geçindirme yükümlülüğünden kaynaklanan” nafakayı “bakım nafakası” olarak adlandırmakta ve yoksulluk nafakası, iştirak nafakası ile tedbir nafakasını bakım nafakasının bir türü olarak sınıflandırmaktadır.

TMK’nin 364. maddesinde “eş ile ana ve babanın bakım borçlarına ilişkin hükümler saklı” kalmak üzere herkesin, “yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan stsoyu ve altsoyu ile kardeőlerine nafaka vermekle yükümlü” olduğu ifade edilmektedir. TMK’nin 364. maddesine göre “stsoyu ve altsoyu ile kardeőleri” için hakim tarafından takdir edilen nafaka türü, hukuk yazınında yardım nafakası olarak anılmaktadır (bakınız akırca, 2015, s.67). “Yardım nafakası, aile bireylerini yoksulluk ve dőknlkten kurtarmaya ilişkin bir nevi sosyal yardımlaőma olup, ahlak kuralları ile geleneklerin zorunlu kıldığı bir ödevdir” (Yargıtay 3. HD; 2015/17254 E.). TMK’nin 364 ila 366. maddeleri arasında düzenlenen yardım nafakasıyla stsoy ve altsoy ile kardeőlere yardım etmemeleri durumunda yoksulluğa düşecek olan aile bireyelerine yardım etme yükümlülüğü getirilmiştir. Yardım nafakası yükümlülüğü; öncelikli olarak yardım nafakası talebinde bulunanın altsoyunun, ikinci sırada stsoyu olarak ana ve babasının, nc sırada ise refah halinde olması koőuluyla kardeőlerinin üzerindedir (Yargıtay 3. HD; 2015/15058 E.).

“TMK. nun 328/1.maddesi uyarınca; kural olarak, ana babanın bakım borcu çocuğun ergin olmasına kadar devam ettiğinden, anılan maddenin birinci fıkrasının açık hükmü uyarınca küçük ergin olmakla lehine bağlanan iştirak nafakası kendiliğinden sona erer” (Yargıtay 3. HD; 2016/2465 E.). TMK’nin 328. maddesinin ikinci fıkrasında ise çocuğun ergin olması durumunda eğitiminin devam etmesi halinde çocuğun eğitimi sona erinceye kadar ebeveynlerin çocuğa bakma yükümlülüğünün devam edeceği ifade edilmektedir. TMK’nin 328. maddesi ile yardım nafakası hükümleri çerçevesinde “eğitimine devam eden reőt birey, kendi emek ve geliriyle

yaşamını sürdürmekten yoksun ise anne ve babasından öğrenimini tamamlayıncaya kadar yardım nafakası isteyebilir” (Yargıtay 3. HD; 2015/17254 E.). Yardım nafakası, eğitimine devam etmesi nedeniyle kendi emek ve geliriyle yaşamını sürdürmekten yoksun olan 18 yaşının üstündeki çocuklara ebeveynleri tarafından yardım sağlanmasının temini için hâkim tarafından sıklıkla başvurulmuş bir nafakadır.

Ülkelerdeki Nafaka Yardımı Uygulamaları

Ebeveynleri ayrı yaşayan çocuğun bakımını üstlenen ebeveynin yapmış olduğu giderlere diğer ebeveynin de katılmasına yönelik olarak mahkemeler, çocuğun bakımını üstlenmeyen ebeveyne nafaka ödeme yükümlülüğü getirebilmektedir. Mahkemelerce belirlenen nafaka ödemelerinin nafaka ödeme yükümlüsü ebeveyn tarafından ödenmemesi halinde söz konusu ödemelere devlet tarafından aracılık edilmesi ve/ve nafaka ödeme yükümlüsünün ekonomik durumunun bu ödemeleri yapmaya imkân vermediği durumlarda söz konusu ödemelerin devlet tarafından yapılmasına yönelik olarak aile yardımları sosyal güvenlik kolu kapsamında bazı yardımlar yapılabilmektedir. Ülkelerde farklı ad altında yapılan bu yardımlar bu çalışmada nafaka yardımı olarak adlandırılmıştır. Çalışmada 27 Avrupa Birliği üyesi ülkenin tamamı ile Avustralya, Birleşik Krallık, Brezilya, Fas, Güney Afrika, İsviçre, Kanada, Kırgızistan, Rusya ve Ukrayna’daki aile yardımları incelenmiştir. 37 ülkeden 17’sinde nafaka yardımı uygulaması bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlar; Almanya, Avusturya, Bulgaristan, Danimarka, Estonya, Fas, Finlandiya, Fransa, İsveç, Letonya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya, Slovenya ve Ukrayna’dır.

Nafaka yardımı uygulaması; çocuk yardımı, eğitim yardımı ve engelli çocuk yardımı kadar yaygın bir aile yardımları uygulaması değildir. Ancak evlenme oranlarındaki azalma ve boşanma oranlarındaki artış ile bireylerin evlilik birliği dışında birlikte yaşaması ve çocuk sahibi olma eğilimlerindeki artışla ebeveynleri ayrı yaşayan çocukların bakımlarının üstlenilmesindeki sorunlarının da artması ve buna bağlı olarak ilerleyen dönemlerde ülkelerde nafaka yardımının yaygınlaşması da kaçınılmazdır. Türkiye’de de velayeti tek bir ebeveyni veya üçüncü kişilerce üstlenen çocukların barınma, beslenme, giyim ve yetiştirme masraflarına diğer ebeveynin de katkı sağlaması için öngörülen nafakaların ödenmesinde bazı sorunlar yaşanmaktadır. Mevcut istatistikler, velayete verilen çocuk sayılarında artış olacağı ve bu sorunların artabileceğini göstermektedir. Türkiye’de kurulacak bir nafaka yardımı uygulaması bu sorunların çözülmesine katkı sağlayabilecektir.

Tablo 2

Ülke Örneklerinde Nafaka Yardımı Kapsamı ve Yararlanma Şartları

Ülke	Finansman	İkamet Koşulu	Çocuk Yaş Koşulu	Başvuru Şartı
Almanya	Primsiz	Var	12 (bazı özel durumlarda 17)	Ebeveynlerden biri
Avusturya	Primsiz	Var	18	Ebeveynlerden biri
Bulgaristan	Primsiz	Var	18 (ortaöğretim 20; üniversite 25)	Nafaka alacaklısınca mahkemeye başvuru
Danimarka	Primsiz	Var	Yok	Nafaka alacaklısı
Estonya	Primsiz	Var	Ergin olmamak (eğitim durumunda 21)	Nafaka alacaklısı
Fas	Primsiz	Var	18	Ebeveynlerden biri
Finlandiya	Primsiz	Var	17	Ebeveynlerden biri
Fransa	Primsiz	Var	20	Ebeveynlerden biri
İsveç	Primsiz	Var	18	Ebeveynlerden biri
Letonya	Primsiz	Var	18 (eğitimi devam edenlerde 21)	Nafaka alacaklısı
Lüksemburg	Primsiz	Var	18 (eğitimi devam edenlerde 25)	Ebeveynlerden biri
Macaristan	Primsiz	Var	20	Ebeveynlerden biri
Malta	Primsiz	Var	16 (eğitimi devam edenlerde 23)	Nafaka alacaklısı
Polonya	Primsiz	Var	Kendi gelirini temin edene kadar	Ebeveynlerden biri
Slovakya	Primsiz	Var	Yok	Ebeveynlerden biri
Slovenya	Primsiz	Var	18	Ebeveynlerden biri
Ukrayna	Primsiz	Var	18	Ebeveynlerden biri

Tüm ülkelerde, ülkede mukim tüm kişiler prim ödeme koşulu aranmaksızın nafaka yardımı kapsamına alınmaktadır. Ancak ebeveynlerin nafaka yardımından yararlanabilmesi için genel olarak;

- Çocuğun velayetinin bir ebeveyne veya üçüncü bir kişiye verildiğini gösteren ve velayetin kendine verilmediği ebeveyne çocuk için bir nafaka ödeme yükümlülüğü getiren mahkeme kararı,
- Çocuğun ergenlik yaşını doldurmamış olması (bazı istisnalar bulunmaktadır),
- Nafaka yardımını sağlayan kuruma başvuru

koşulları aranmaktadır.

Çocuk yaşı için çocuğun ergenlik yaşını doldurduğu son tarihe kadar nafaka yardımından yararlanma imkânı getirilen ülkelerde nafaka yardımı kapsamında Türkiye'deki karşılığı iştirak nafakası olan nafaka türü alınmaktadır. Nafaka yardımından yararlanılabilmesi için herhangi bir, çocuk üst yaş sınırı öngörülmeven veya ergenlik yaş şartına eğitim istisnası getirilen ülkelerde ise Türkiye'deki iştirak nafakası ile birlikte yardım nafakası da nafaka yardımı kapsamına alınmaktadır.

Tablo 2'den görüldüğü gibi nafaka yardımından yararlanmak için nafaka yardımını yapacak kuruma başvuru şartı aranmaktadır. Genel olarak nafaka yardımından yararlanmak için nafaka ödeme yükümlüsü ebeveynin

de başvuru hakkı bulunabilmektedir. Bu, nafaka yardımının sadece nafaka alacaklısı ebeveynin yararlanabildiği bir aile yardımı olmadığına göstergesidir. Ülkeler, mali durumunun imkân vermemesi nedeniyle yükümlü olduğu nafaka ödemelerini gerçekleştiremeyen ebeveynin başvurusu halinde de nafaka yardımı verebilmektedir.

Mahkemelerce çocuklar için ödenecek nafaka miktarının belirlenmesinde çocuğun ihtiyaçları ile nafaka ödeme yükümlüsü ebeveynin hayat koşulları ve ödeme güçleri göz önünde bulundurulmaktadır. Ancak nafaka yardımından yararlanma koşulları arasında mahkemelerce bir nafaka takdir edilmiş olması koşulu aranırken yardım miktarının belirlenmesinde mahkemelerce takdir edilen nafaka miktarının tamamı nafaka yardımı olarak güvence altına alınmayabilmektedir. Tablo 3'ten de görüleceği üzere nafaka yardımı bulunan ülkeler, ebeveynlerin sosyal ve ekonomik durumlarını göz önünde bulundurmaksızın genel olarak bir nafaka yardımı yapmaktadır. Bununla birlikte söz konusu sabit yardım miktarı yaş gruplarına göre farklı ödenebilmektedir. Bazı ülkelerde ise belli bir üst sınırı geçmemek üzere ebeveynlerin sosyal ve ekonomik durumları göz önünde bulundurularak mahkemelerce belirlenen nafaka ödemesinin tamamı nafaka yardımı kapsamına alınabilmektedir.

Ülkelerdeki nafaka yarımı miktarının karşılaştırılmasında ülkede geçerli asgari ücretin nafaka yardımı miktarına oranından yararlanılmıştır. Belirli bir nafaka yardımı yapıldığı ülkeler ile nafaka yardımı miktarı için bir üst sınır belirlendiği ülkelerde nafaka yardımları, asgari ücretin %6'sı ile %45'i arasında değişmektedir. Genel olarak ise nafaka yardımları başvuru tarihinden sonra ödenecek nafakaları kapsamaktadır ve önceki dönemde ödenmesi gereken ancak nafaka ödeme yükümlüsü tarafından ödenmemiş nafakalar, yardım kapsamına alınmamaktadır. Ayrıca Ukrayna dışındaki tüm ülkelerde yapılan nafaka yardımları geri ödeme kapsamındadır. Diğer bir ifadeyle ödeme gücü bulunması halinde nafaka ödeme yükümlülüğünü yerine getirmeyenler ile mali durumu yapılan nafaka yardımlarını geri ödemek için yeterli hale gelen nafaka ödeme yükümlüsü ebeveynlerden yapılan nafaka yardımları geri alınmaktadır.

Tablo 3

Ülke Örneklerinde Nafaka Yardımı Miktarı

Ülke	Yardım Miktarı	Asgari Ücret ^(*)	Yardım Miktarı / Asgari Ücret	Geriye Dönük Yardım	Geri Ödeme Yükümlülüğü
Almanya	0-5 yaş için 177 Euro; 6-11 yaş için 236 Euro; 12-17 yaş için 314 Euro.	1.981 Euro	%8,93; %11,91; %15,85	1 ay	Var
Avusturya	0-6 yaşı için 254 Euro; 7-13 için 363 Euro; 14-18 için 472 Euro	1800 Euro	%14,11; %20,16; %26,22	1 ay	Var
Bulgaristan	Asgari ücretin %25'i	780 Bulgar Levası	25%	1 yıl	Var
Danimarka	1500 DKK	20.020 DKK	7,49%	Yok	Var
Estonya	100 Euro'yu geçmemek üzere nafaka miktarı kadar	725 Euro	13,79%	Yok	Var
Fas	En fazla üç çocuk için çocuk başına aylık 350 DH	2.828 DH	12,37%	Yok	Var
Finlandiya	0-6 yaş için 342 Euro; 7-12 yaş için 399 Euro; 13-17 yaş için 537 Euro.	1.250 Euro	%27,36; %31,92; %42,96	1 yıl	Var
Fransa	Aylık 187,24 Euro; Ebeveyni olmayan için 249,59 Euro.	1.709 Euro	%10,95; %14,60	2 yıl	Var
İsveç	0-10 yaş için 1.673 SEK; 11-14 yaş için 1.823 SEK; 15-18 yaş için 2.223 SEK	20.220 SEK	%8,27; %9,01; %10,99	Yok	Var
Letonya	0-6 yaş için 107,50 Euro; 7-21 yaş için 129,00 Euro	620 Euro	%17,33; %20,80	Yok	Var
Lüksemburg	Mahkeme kararıyla belirlenir.	2.387 Euro		Sınırsız	Var
Macaristan	14.250 HUF'ı aşmamak üzere nafaka kadar.	232.000 HUF	%6,14	Yok	Var
Malta	Mahkeme kararıyla belirlenir.	835 Euro		Yok	Var
Polonya	Mahkeme kararıyla belirlenir.	746 Euro		Sınırsız	Var
Slovakya	Aylık 74,92 Euro.	700 Euro	%10,70	Yok	Var
Slovenya	0-5 yaş için 81,55 €; 6-14 yaş için 89,69 €; 14-18 yaş için 106 €	1.304 Euro	%6,25; %6,87; %8,12	Yok	Var
Ukrayna	0-6 yaş için 2.272 UAH, 6-18 yaş için 2.833 UAH	6700 UAH	%33,91; %42,28	Yok	Yok

(*) Aylık asgari ücretin bulunmadığı ülkelerde aylık asgari ücret ortalama çalışma saati göz önünde bulundurularak hesaplanmıştır.

Nafaka Yardımı Önerisi

Nafaka yardımı uygulaması kurulurken nafaka yardımının kapsamı ile uygulamanın hangi şekilde finanse edileceğine karar verilmesi gerekmektedir. Nafaka yardımının kapsamını, nafaka yardımı ile güvence altına alınacak kimseler ile yardım kapsamına alınacak nafaka türlerinden oluşmaktadır. Uygulamanın finansman yöntemini ise nafaka yardımı yapılması için belirli bir süre prim ödeme, çalışma veya ülkede ikamet gibi bir staj süresinin öngörülüp öngörülmeceği, nafaka yardımının sağlanması için prim toplanıp toplanmayacağı

ve her bir çocuk için mahkemelerce belirlenen nafaka miktarının tamamının yardım kapsamında ödenip ödenmeyeceği hususlarından oluşmaktadır. Ayrıca nafaka yardımı yapılması için herhangi bir staj süresi öngörülmediği veya prim toplanmadığı durumlarda yapılan yardımların nafaka ödeme yükümlüsünden geri alınması hususu da uygulamanın finansman yöntemine ilişkin bir konudur.

Yardım Kapsamı

102 sayılı Sözleşme’ de aile yardımlarına ilişkin asgari standartlar belirlenirken aile yardımları bölümünde bir çocuk tanımı yapılmamıştır. Ancak Sözleşme’nin birinci maddesinde çocuk, “*mevzuatla tayin edilen şekle göre, tahsil mecburiyetinin sona erdiği yaşın altındaki bir çocuk veya 15 yaşını doldurmamış bir çocuk demektir.*” şeklinde tanımlanmaktadır. Sözleşme’de yardımlara ilişkin asgari şartlar belirlendiğinden bu yaş şartının üzerindeki 18 yaşındaki çocuklar göz önünde bulundurularak verilen yardımların aile yardımı olmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. Burada önemli olan husus, ebeveynin çocuğa bakma mükellefiyetinin devam edip etmediğidir. TMK’nin 328. maddesi çerçevesinde eğitiminin devam etmesi halinde 18 yaşın üzerindeki bir çocuk için de çocuğun eğitimi sona erinceye kadar ebeveynlerin çocuğa bakma mükellefiyeti devam edeceğinden bu çocuklar için verilen yardımların aile yardımlarından biri olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Nitekim çocuk yardımı (en temel aile yardımudur) da dâhil (bakınız Dağlıoğlu ve Bektaş, 2023a) AB üyesi ülkelerde sağlanan bazı aile yardımları (bakınız Dağlıoğlu ve Bektaş, 2023b), 18 yaşın üzerindeki çocuklar için de verilmektedir. Bu bakımdan mahkemelerce 18 yaşından büyük çocuklar adına ebeveynlerin ödemesine hükmedilen yardım nafakasının ödenmesine destek olunduğu veya bu yardımların ödenmesine aracılık edildiği nafaka yardımları da bir aile yardımı olarak kabul edilebilecektir.

Temelde çocuk yardımının özel bir hali olarak kabul edilebilecek eğitim yardımı, eğitime devam eden çocuklar için verilen bir aile yardımudur. Eğitime devam eden çocuklar için öngörülen bir nafakanın ödenmesine destek olunması veya aracılık edilmesi şeklindeki bir aile yardımı uygulaması oluşturulması yerine eğitime devam eden çocuklar için eğitim yardımı uygulaması geliştirilmesinin daha yararlı olacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de çocuklar göz önünde bulundurularak hâkim tarafından takdir edilen mevcut nafaka türlerinden iştirak nafakası, aile yardımları kapsamında oluşturacak bir nafaka yardımı uygulaması kapsamına alınacak en temel nafaka türü olmalıdır. Bununla birlikte iştirak nafakasını ödemekte zorluk yaşayan nafaka ödeme yükümlüsü ebeveynin güvence kapsamına alınması aile yardımlarının temel amacı ile uyumludur. Çocuğun velayetini üstlenen ve nafaka alacaklısı ebeveynin de çocuğa bakma mükellefiyeti bulunmaktadır. Bu bakımdan nafaka alacaklısı ebeveynin nafaka yardımı kapsamından güvence altına alınması hem aile yardımları sosyal güvenlik kolunun temel amacıyla uyumludur hem de çocuğun menfaatinin bir gereğidir. Bu çerçevede Türkiye’de oluşturulacak bir nafaka yardımı uygulaması kapsamına iştirak nafakasının alınması ve nafaka yardımı ile hem nafaka ödeme yükümlüsü ebeveynlin hem de nafaka alacaklısı ebeveynin (üçüncü kişiler dahil) güvence altına alınması önerilmektedir.

TMK’nin 330. maddesinde nafaka miktarının, “*çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri*” ile “*çocuğun gelirleri*” göz önünde bulundurularak belirleneceği hüküm altına alınmıştır. TMK’nin 182. maddesinin üçüncü fıkrasında “*velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında*” katılacağı ifade edilmektedir. Bu doğrultuda Yargıtay (3. HD; 2016/7296 E.)’a göre nafaka takdir edilirken “*çocuğun yaşı, eğitimi ve ihtiyaçlarının yanında, ana-babanın gelir durumu da gözetilmeli ve nafaka yükümlüsünün (babanın) gelir durumu ile orantılı olacak şekilde hakkaniyete uygun bir nafakaya*” hükmedilmelidir. “*Ne var ki; kendisi yoksul olan iştirak nafakası ile sorumlu tutulamaz*” (Yargıtay 2. HD; 2021/1656 E.). Yargıtay (HGK; 2017/2808 E.)’a göre yoksulluk durumu ise “*günün ekonomik koşulları ile birlikte, tarafların sosyal ve ekonomik durumları ve yaşam tarzları değerlendirilerek*” takdir edilmeli ve “*yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür, eğitim gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanların*”, yoksul kabul edilmesi gerekmektedir ve “*asgari ücret seviyesinde gelire sahip olunması, yoksulluk nafakasının bağlanmasını olanaksız kılan bir olgu*” olarak

kabul edilmemektedir. Bu doğrultuda asgari ücret seviyesinde gelir elde eden eşe, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşmesi halinde, çocuğun velayetini üstlenen ebeveyn tarafından yoksulluk nafakası ödemesine karar verilebilmektedir. Çocuğun velayetini üstlenen ebeveyn den yoksulluk nafakası alan ebeveyn için çocuğun velayetini üstlenen ebeveyn lehine bir iştirak nafakası takdir edilmesi ise hukuka uygun görülmemektedir (Yargıtay HGK; 2019/117 E.).

Bu çerçevede çocuğun velayeti kendine verilmeyen ebeveynin yoksul olduğunun tespit edilmesi halinde çocuğun velayetini üstlenen ebeveyn (veya üçüncü bir kişi) lehine çocuk için bir nafakaya hükmedilememektedir. Bununla birlikte çocuk ile ebeveynlerin sosyal ve ekonomik durumlarındaki farklılığa bağlı olarak “*çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri*” farklılık göstermektedir. Bu bakımdan çocuk için nafaka takdir edilirken bazı çocuklar için çocuğun bakımını üstlenen ebeveyn lehine mahkemelerce herhangi bir nafaka ödemesine karar verilmezken bazılarında ise yüksek miktarlarda nafaka ödemesine karar verilebilmektedir.

102 sayılı ILO Sözleşme’sine göre aile yardımları, çocuğa bakma mükellefiyeti bulunan ebeveyn bu mükellefiyetini yerine getirmesinde destek olunmasını amaçladığına ve çocuk için öngörülen nafaka ödemelerinin ebeveynin boşanma halinde de çocuğu bakma mükellefiyetinin bir yansıması olduğuna göre yoksul olması gerekçesiyle ödenemeyen nafakaların da nafaka yardımı kapsamına alınması gerekmektedir. Bunun için nafaka miktarının asgari ücretin belli bir oranından düşük olmasını engelleyecek şekilde TMK’nin 330. maddesinde bir düzenleme yapılması önerilmektedir. Mahkemelerce belirlenen nafaka miktarını ödeyemeyecek durumda olan ebeveynlerin tespit edilmesi ve nafaka yardımlarının kötüye kullanımının engellenmesi için nafaka yardımlarından yararlanmak isteyen nafaka ödeme yükümlüsü ebeveynin başvurusuna bağlı olarak yapılacak gelir testi sonuçlarına göre nafaka miktarının tamamının veya bir bölümünün nafaka yardımı kapsamında ödenmesi yararlı olacaktır. Bununla birlikte nafaka yardımı uygulamasının sürdürülebilirliği ile çocuklar arasında eşit muamelenin sağlanabilmesi için nafaka yardımı için bir üst sınır belirlenmesi önerilmektedir. Belirlenecek bu üst sınır, aynı zamanda TMK’nin 330. maddesine eklenecek nafaka miktarının alt sınırı olarak da belirlenebilecektir. Böylece çocuklar arasında bir ayırım gözetilmeyecektir. Tablo 3 incelendiğinde ülke örneklerinde de nafaka yardımı miktarının belli sınırlar dâhilinde ödendiği görülmektedir.

Ülke örneklerinde (Tablo 2) genel olarak hem nafaka ödeme yükümlüsü hem de nafaka alacaklısı ebeveyn (veya üçüncü kişiler) nafaka yardımlarından yararlanabilmektedir. Bu kişilerin söz konusu yardımdan yararlanabilmesi için yardımı yapacak makama başvurusu gerekmektedir. Nafaka ödeme yükümlüsü ebeveynin nafaka yardımlarından yararlanabilmesi için mahkemelerce belirlenen nafaka miktarını ödemekte güçlük çektiğini kanıtlaması gerekmektedir. Bu bakımdan nafaka ödeme yükümlüsü ebeveynin güvence kapsamına alındığı bir uygulamada nafaka miktarını ödemesinde güçlük çektiğinin ispatına yönelik olarak başta gelir testi olmak üzere çeşitli uygulamaların geliştirilmesi kaçınılmazdır. Bununla birlikte nafaka yardımının geri ödeme yükümlülüğü de dikkate alındığında nafaka yardımından yararlandırılacak nafaka ödeme yükümlüsünün sosyal ve ekonomik durumunun dönemsel olarak kontrolü gerekmektedir. Ancak nafaka alacaklısı ebeveynin (veya üçüncü kişi) nafaka yardımı kapsamında güvence altına alındığı uygulamalarda nafaka alacaklısının mahkeme ilamı ile birlikte yardımı yapacak makama başvurusu halinde nafaka yardımının ödenmeye başlanması mümkün olduğu gibi nafaka ödemesi yükümlüsü ebeveynin nafaka ödemelerini aksatması şartının aranması da mümkündür.

Nafaka yardımının, nafaka alacaklısının başvurusu üzerine mahkemelerce belirlenen miktarının belli bir sınır dâhilinde nafaka yardımı kapsamına alındığı bir uygulamada nafaka ödeme yükümlüsünün söz konusu ödemeleri geciktirmesi gibi herhangi bir koşul olmaması halinde bazı aksaklıklar ile kötüye kullanımların yaşanması muhtemeldir. Böyle bir uygulamada nafaka ödeme yükümlüsü, nafaka yardımı tutarının üzerindeki nafaka miktarını ayrıca ödeyecek ve iki ayrı ödeme yapmak durumunda kalacaktır. Ayrıca pek çok ülkede

uygulanmakta olduğu gibi nafaka yardımı miktarının geri ödeme yükümlülüğünün de bulunması halinde nafaka ödeme yükümlüsü, nafaka yardımı tutarı ile birlikte gecikme cezası, gecikme zammı veya nafaka yardımlarının ödenmesinde yapılan masrafların karşılanması gibi ilave ödemelerle de karşı karşıya kalabilecektir. Bu, bir zorunluluk olmadığı halde ilave bürokrasi ve maliyet anlamına gelmektedir. Bu bakımdan nafaka alacaklısının nafaka yardımından yararlanabilmesi için nafaka ödeme yükümlüsünün, uygulama kapsamında belirlenecek bir süre kadar (örneğin üst üste 3 ay veya son bir yılda 3 ay gibi) nafaka ödemelerini aksattığını gösteren belgelerle nafaka yardımını yapacak makama başvurması koşulunun getirilmesi yararlı olacaktır.

Finansman Yöntemi

Uygulamanın finansman yöntemi belirlenirken ortaya çıkacak toplam yardım miktarları ile sosyal sigorta uygulaması kapsamında ülkede çalışanlar için ortaya çıkan mevcut prim yükünün dikkate alınmasında yarar bulunmaktadır. Tablo 4, Eş. 9 ve Eş. 1 kullanılarak hesaplanan $PD_{GLR} - PD_{NY}$ farkını sıfır yapan farklı nafaka yardımı miktarı için ilgili yılda sigortalı olan kişilerden alınması gereken sabit prim oranını göstermektedir.

Tablo 4

Gerekli Prim Oranları

YO_i	Prim Oranı (%)	YO_i	Prim Oranı (%)
10%	0,44745%	25%	1,11862%
15%	0,67117%	30%	1,34234%
20%	0,89489%	50%	2,23723%

Uygulamanın finansman yöntemine karar verilirken dikkate alınması gereken önemli bir husus, mahkemelerce tespit edilen iştirak nafakasının ne kadarının yardım kapsamına alınacağıdır. Finansman yönteminin tespiti dışında yardım kapsamına alınacak nafaka miktarı iki nedenle önem taşımaktadır. Birincisi iştirak nafakası uygulamasında yapılacak düzenlemeyle velayete verilen her bir çocuk için velayeti üstlenen ebeveyni (veya üçüncü bir kişi) lehine nafaka yardımı miktarı kadar asgari bir nafaka belirlenmesi sağlanacaktır. İkinci olarak ise velayete verilen her bir çocuk için velayeti üstlenmeyen ebeveynin (veya devlet) asgari olarak nafaka yardımı miktarı kadar çocuğun bakımı, eğitimi, korunması ve yetiştirilmesi için gerekli giderlere katılması sağlanmış olacaktır. Bu ise her bir çocuk için asgari yaşam koşullarının sağlanmasına katkı sağlayacaktır. Bu bakımdan nafaka yardımı miktarının belirlenmesi önem arz etmektedir.

Tablo 5

Farklı Nafaka Yardımı Oranları Altında Toplam Yardım Miktarı (Milyar TL)

YO_i	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2045	2060	2080
10%	30,50	33,48	36,57	39,76	43,08	46,52	50,08	118,04	247,45	644,03
15%	45,75	50,21	54,85	59,64	64,61	69,77	75,11	177,07	371,17	966,05
20%	60,99	66,95	73,14	79,52	86,15	93,03	100,15	236,09	494,89	1.288,06
25%	76,24	83,69	91,42	99,40	107,69	116,29	125,19	295,11	618,62	1.610,08
30%	91,49	100,43	109,70	119,28	129,23	139,55	150,23	354,13	742,34	1.932,09
50%	152,49	167,38	182,84	198,80	215,38	232,58	250,38	590,22	1.237,23	3.220,16

Tablo 5, YO_i yardım miktarlarına göre 2024-2080 dönemi için yapılacak 2024 yılı fiyatlarıyla yıllık toplam nafaka yardımı miktarını göstermektedir. Toplam yardım miktarı, Türkiye’de ikamet eden tüm kişilerin yardım kapsamında dâhil edildiği ve velayeti ebeveynlerden birine (veya üçüncü kişilere) verilen her çocuk için asgarin YO_i yüzdesi kadar bir nafaka tutarı belirlendiği bir uygulamada ilgili dönemde ortaya çıkacak potansiyel toplam yardım miktarıdır.

Belirli bir nafaka yarımı yapıldığı ülkeler ile nafaka yardımı miktarı için bir üst sınır belirlendiği ülkelerde nafaka yardımları, asgari ücretin %6’sı ile %45’i arasında değişmektedir. Ancak Ukrayna ve Finlandiya dışındaki ülkelerdeki nafaka yardımları göz önünde bulundurulduğunda bu oranların, genel olarak %20’nin altında olduğu görülmektedir (Tablo 3). TÜRK-İŞ Haziran 2024 Açlık ve Yoksulluk Sınırı Haber Bülteni’ne göre Haziran/2024 döneminde 4-6 yaş grubundaki bir çocuk için 3.024,15 TL (aynı dönemde geçerli asgari ücretin %15’i) ve 15-19 yaş grubundaki bir çocuk için 5.610,89 TL (aynı dönemde geçerli asgari ücretin %28’i) gıda harcaması yapılması gerekmektedir.

Bu çerçevede diğer ülke uygulamaları ve gelir-gider projeksiyonları ile aktüeryal peşin değer hesaplamaları neticesinde Türkiye’de ikamet eden tüm kişilerin güvence altına alındığı ve asgari ücretin %20’sini aşmamak üzere mahkemelerce belirlenecek iştirak nafakasının nafaka alacaklısı veya nafaka ödeme yükümlüsünün başvurusu halinde aile yardımı olarak nafaka alacaklısına ödendiği bir nafaka yardımı uygulaması kurulması önerilmektedir. Türkiye’de ikamet eden tüm kişilerin nafaka yardımı kapsamında güvence altına alındığı bir uygulamada, herhangi bir staj süresi öngörülmez, ilgili yılda geçerli asgari ücretin %20’sini geçmemek üzere mahkemelerce takdir edilen iştirak nafakası tutarının tamamının herhangi bir koşul aranmaksızın ödenmesi halinde sistemin aktüeryal dengesinin sağlanabilmesi için 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalı olan kişilerden % 0,90 oranında prim alınması gerekmektedir (Tablo 4).

Sigortalıların prime esas kazançları üzerinden %37,5 oranında prim alındığı göz önünde bulundurulduğunda sosyal sigorta yardımları için ilave prim yükü getirilmesi, bazı tartışmaları da beraberinde getirebilecektir. Bununla birlikte herhangi bir başvuru veya geri ödeme koşul olmaksızın yapılan nafaka yardımlarının sürdürülebilmesi için gerekli prim oranlarının oldukça düşük olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca primli bir sistem kurulurken diğer sosyal sigorta uygulamalarında da olduğu gibi bir devlet katkısı öngörülmesi kaçınılmazdır. Bu durumda sigortalı kazançları üzerinden alınacak primler daha da düşük olacaktır. Bu bakımdan oluşturulacak bir nafaka yardımı uygulamasının finansmanının sigortalı kazançları üzerinden prim toplanması yerine yapılan nafaka yardımlarının geri ödeme gücü ölçüsünde nafaka ödeme yükümlüsü tarafından geri ödenmesinin sağlanacağı bir uygulamanın geliştirilmesi daha uygun olacaktır. Ülke örnekleri de bu yöndedir. Bu çerçevede gelir seviyesi belli bir düzeyin altında olan nafaka ödeme yükümlüsü ebeveynlerin ödeme yükümlülüğü bulunduğu nafaka miktarının herhangi bir prim ödeme koşulu olmaksızın devlet tarafından karşılandığı bir sosyal yardım uygulaması geliştirilmesi ve nafaka yardımlarının Türkiye’de sosyal yardımların sağlanmasından görevli makamlar tarafından sağlanması önerilmektedir. Bununla birlikte nafaka yardımı ödemeleri ile yersiz yapılan yardımların geri alınması işlemlerinin ise Türkiye’deki mevcut sosyal sigorta yardımlarını sağlamaktan sorumlu Kurumlardan biri tarafından yürütülmesi yararlı olacaktır.

Nafaka yardımları kapsamına Türkiye’de ikamet eden tüm kişilerin alındığı bir uygulamada yardımın yapılabilmesi için öncelikli olarak çocuğun velayetinin bir ebeveynine (veya üçüncü bir kişiye) verildiğini ve çocuğun velayetini üstlenen ebeveyn yararına takdir edilen iştirak nafakası miktarını gösteren bir mahkeme ilamı ile birlikte yardımı yapacak makama başvuru yapılmasına ihtiyaç duyulacaktır. Buna ilave olarak nafaka yardımı uygulamasından yararlanabilmesi için nafaka ödeme yükümlüsünün nafaka ödemelerini geciktirmesi veya hiç ödememesi ya da nafaka ödemesi yükümlüsünün gelirin belirlenmiş bir seviyenin altında olması koşullarının aranması halinde nafaka yardımı sayısı, velayete verilen çocuk sayısının önemli miktarda

altında gerçekleştirilecektir. Ayrıca geliri belirli bir seviyenin üzerinde olan nafaka ödeme yükümlülerinden yapılan nafaka yardımlarının gecikme cezası, gecikme zammı ve diğer giderlerle birlikte geri alınması halinde söz konusu yardımdan yararlanmak için başvuru sayısı düşük olacak ve bu yardımlardan gerçek ihtiyaç sahiplerinin yararlanması sağlanacaktır.

Uygulamanın Uzun Dönem Mali Görünümü

Önceki bölümlerde yapılan detaylı açıklamalar doğrultusunda çalışmada, Türkiye’de ikamet eden çocuğun velayetinin bir ebeveyni veya üçüncü bir kişi tarafından üstlenildiği durumda çocuğun bakımı, eğitimi ve gözetimi için gerekli giderlere çocuğun velayetini üstlenmeyen ebeveynin de katılması amacıyla mahkemelerce belirlenen iştirak nafaka ödemelerinin yardım kapsamında alındığı bir nafaka yardımı uygulaması kurulması önerilmektedir. Kurulacak uygulama çerçevesinde iştirak nafakası ödemeleri, nafaka ödeme yükümlüsü ebeveynin gelir düzeyinin söz konusu ödemenin yapılması için yeterli olmaması halinde nafaka ödeme yükümlüsü ebeveynin başvurusu veya iştirak nafakası ödemelerinin ödeme yükümlüsü tarafından yapılmaması halinde nafaka alacaklısının başvurusu üzerine nafaka ödemesinin yapılacağı dönemde geçerli asgari ücretin %20’sini geçmemek üzere nafaka yardımlarını sağlamaktan sorumlu kurumlar tarafından yapılacaktır.

İştirak nafakası ödeme yükümlüsünün gelir düzeyinin söz konusu ödemeleri yapmak için yeterli olmasına karşın bu ödemelerin yapılmaması halinde nafaka ödeme yükümlüsü yerine nafaka alacaklısına ödemeleri yapan yetkili makam, yaptığı nafaka yardımlarını nafaka ödeme yükümlüsü ebeveyninden geri alacaktır. Bu ödemelerin geri alınması sırasında nafaka yardımı tutarı ile birlikte gecikme cezası, gecikme zammı ve nafaka yardımlarının ödenmesinde yapılan masraflarda nafaka ödeme yükümlüsü ebeveyninden alınacaktır. Bu bakımdan nafaka ödeme yükümlüsü ebeveynin ödeme gücü olmasına karşın nafaka ödemelerini aksatması nedeniyle sağlanacak nafaka yardımı, yardımı veren makama bürokratik işlemler dışında ilave bir maliyet getirmeyecektir. Bu çerçevede kurularak uygulamanın temel maliyeti, mahkemelerce tespit edilecek asgari ücretin %20’si oranındaki iştirak nafakasını ödeme gücü bulunmayan ebeveynler adına çocuğun velayetini üstlenen ebeveyn (veya üçüncü bir kişi) yapılacak nafaka yardımları nedeniyle ortaya çıkacaktır. Ancak velayeti üstlenmeyen ebeveynin gelir seviyesinin yeterli olmaması nedeniyle mahkemelerce çocuk için iştirak nafakası öngörülmemeyen velayete verilen çocuk oranı ile ödeme gücü yeterli olmasına karşın iştirak nafakası ödemelerini aksatan nafaka ödeme yükümlüsü ebeveyn oranları temin edilememiştir. Bu nedenle uygulamanın uzun dönem mali görünümü bu oranlara ilişkin farazi varsayımlar çerçevesinde Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Farklı Yararlanma Oranları İçin Toplam Yardım Miktarı (Milyar TL)

ORAN	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2045	2060	2080
5%	3,05	3,35	3,66	3,98	4,31	4,65	5,01	11,80	24,74	64,40
10%	6,10	6,70	7,31	7,95	8,62	9,30	10,02	23,61	49,49	128,81
15%	9,15	10,04	10,97	11,93	12,92	13,95	15,02	35,41	74,23	193,21
20%	12,20	13,39	14,63	15,90	17,23	18,61	20,03	47,22	98,98	257,61
25%	15,25	16,74	18,28	19,88	21,54	23,26	25,04	59,02	123,72	322,02
50%	30,50	33,48	36,57	39,76	43,08	46,52	50,08	118,04	247,45	644,03

Nafaka yardımı uygulamaya koyulmuş olsaydı 2024 yılında iştirak nafakası ödeme yükümlüsü ebeveynlerin %5'inin ödemek zorunda olduğu aylık 4 Bin (20.002,50*0,2=4.000,05) TL iştirak nafakası tutarları, ödeme güçleri olmaması nedeniyle, karşılıksız olarak yardım kapsamında sağlanması ve bu ödemeler nedeniyle 2024 yılında toplam 3 Milyar TL yardım yapılması öngörülmektedir. 2024 yılında iştirak nafakası ödeme yükümlüsü olan ebeveynlerden %10'unun söz konusu nafakayı ödeme gücü olmadığına varsayılması halinde ise 2024 yılında yapılacak toplam yardım miktarı, 6 Milyar TL olmaktadır.

Gider Projeksiyonu Duyarlılık Analizi

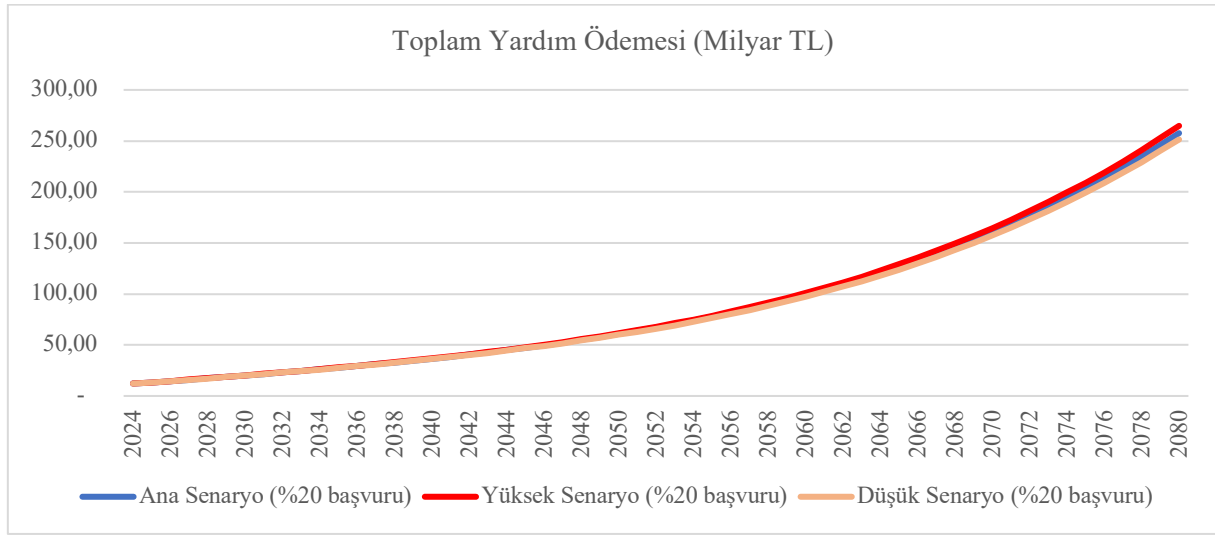
Nafaka yardımı uygulamasının maliyetinin hesaplanmasında kullanılan gider projeksiyonunu temelde iki husus etkilemektedir (Eş. 1). Birincisi, uygulama kapsamında yardım sağlanacak kişi sayısıdır. İkincisi ise bir çocuk için yapılacak yardım miktarıdır. Yardım sağlanacak kişi sayısı öngörülerini ise 0-18 yaş grubundaki çocuk sayıları ile velayete verilecek çocuk oranı öngörülerine dayanmaktadır. Bu bakımdan 0-18 yaş grubundaki çocuk sayısı ile velayete verilecek çocuk oranı değişkenlerine ait öngörüler elde edilirken yapılan varsayımlarda meydana gelecek değişikliklerin gider projeksiyonunu etkileme potansiyeli bulunmaktadır. Nafaka yardımı miktarı öngörülerini ise temel olarak asgari ücret artış oranına ilişkin varsayımlara dayanmaktadır. Bu bakımdan asgari ücrette yıllara göre meydana gelecek ortalama reel artış oranına ilişkin varsayımlarda meydana gelecek da gider projeksiyonu sonuçlarını etkileyebilecektir.

Nafaka yardımı uygulama önerisi geliştirilirken kullanılan projeksiyonlar, TÜİK 2018-2080 nüfus projeksiyonuna dayanmaktadır. TÜİK, söz konusu projeksiyonları ana⁴, düşük⁵ ve yüksek⁶ olmak üzere üç farklı senaryo altında üretmiştir. Uygulama önerisinde kullanılan nüfus öngörülerini, ana senaryo için üretilen öngörülere dayanmaktadır. TÜİK nüfus projeksiyonu öngörülerini, farklı doğurganlık hızı varsayımlarına dayalı bu senaryolar için değişiklik göstermektedir. Farklı senaryolara bağlı olarak elde edilen nüfus öngörülerindeki değişimler, kaçınılmaz olarak uygulamanın uzun dönem maliyetleri üzerinde etki gösterecektir. Diğer değişkenler sabitken 0-18 yaş grubu nüfustaki bir düşüş, velayete verilen çocuk sayısında bir düşüşe bu ise uygulamanın toplam maliyetinde bir azalmaya neden olacaktır. Şekil 4 diğer değişkenler sabitken başta doğurganlık hızı olmak üzere nüfus projeksiyonu varsayımlarında yapılan değişiklikler doğrultusunda nüfus öngörülerindeki değişikliklerden nafaka yardımı uygulaması uzun dönemli maliyetlerinin ne şekilde etkileneceğini göstermektedir. Şekilden de görüldüğü üzere uygulamanın gider projeksiyonu yapılırken düşük senaryoya dayalı olarak elde üretilen nüfus öngörülerini kullanıldığında uygulamanın uzun dönemli maliyetinde azalma söz konusudur. Şeklin incelenmesinden de görüleceği üzere üç farklı senaryo altında hesaplanan uygulamanın uzun dönem maliyetleri, genel olarak 2024-2042 döneminde oldukça yakın iken başta doğurganlık hızı varsayımı olmak üzere nüfus projeksiyonu varsayımlarındaki değişmeye bağlı olarak 2042 yılından itibaren uygulama maliyetleri arasındaki fark, artmaktadır.

⁴ Toplam doğurganlık hızı, 2018-2023 arası yıllarda 2,10 düzeyinde sabit kalacak, doğal akışı içinde doğrusal olarak azalarak 2030'da 2,05'e, 2040'da 1,95'e, 2050'de 1,85 ve 2080'de 1,80'e düşecek varsayımı yapılmıştır.

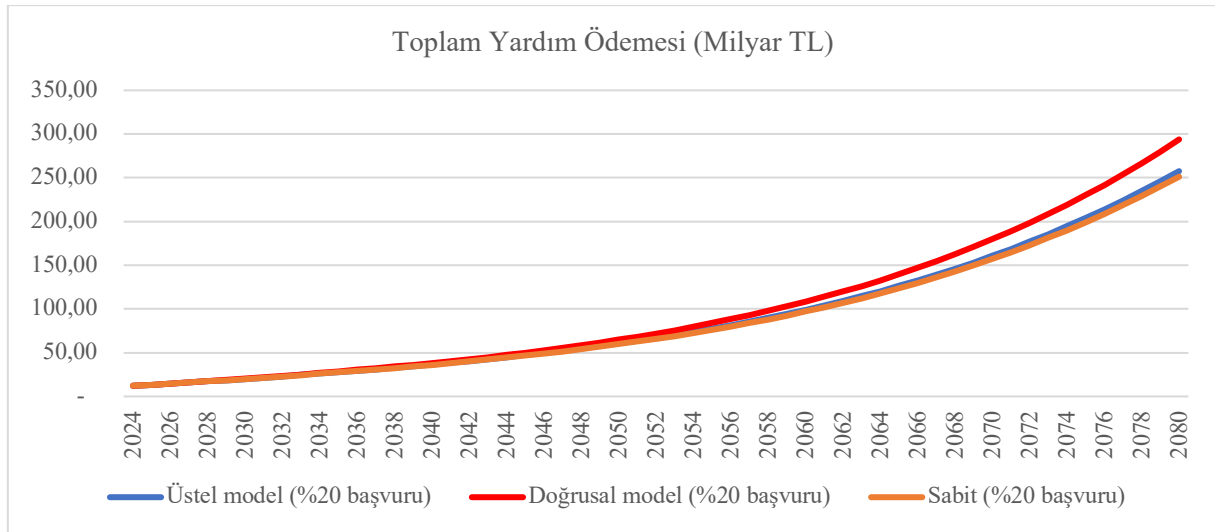
⁵ Toplam doğurganlık hızı, 2018-2023 arası yıllarda 2,00 düzeyinde sabit kalacak, doğal akışı içinde doğrusal olarak azalarak 2030'da 1,95'e, 2040'da 1,80'e, 2050'de 1,65'e ve 2080'de 1,60'a düşecek varsayımı yapılmıştır.

⁶ Toplam doğurganlık hızı, 2018-2023 arası yıllarda 2,20 düzeyinde sabit kalacak, doğal akışı içinde doğrusal olarak azalarak 2030'da 2,15'e, 2040'da 2,10'a, 2050'de 2,05'e ve 2080'de 2,00'a düşecek varsayımı yapılmıştır.

Şekil 4. Nüfus Değişmelerine Göre Uzun Dönem Maliyet Değişimi

TÜİK nüfus projeksiyonunun ilk yılı olan 2018’de Türkiye’deki toplam doğurganlık hızı; 2,0 olarak gerçekleşirken bu sayı sürekli azalarak 2019’da 1,89’e; 2020’de 1,77’ye; 2021’de 1,71’e; 2022’de 1,63’e ve 2023’te 1,51’ düşmüştür. Bu oranlar, TÜİK nüfus projeksiyonunun en düşük doğurganlık hızı varsayımını içeren düşük senaryo varsayımında öngörülen doğurganlık hızı rakamlarının altındadır. Son iki yılda Türkiye’de gerçekleşen toplam doğurganlık hızı oranları, düşük senaryo altında öngörülen toplam doğurganlık hızının 2080 yılı varsayımı olan 1,60 civarında gerçekleşmiştir. 2023 yılı gerçekleşmesi bu sayının altındadır. Buradan TÜİK nüfus projeksiyonuna dayalı olarak hesaplanan uygulama maliyetlerinin, özellikle 2040 sonrası dönemde olmak üzere, uygulama kapsamında ortaya çıkacak maliyet gerçekleştirmelerinin (2024 yılı fiyatlarıyla) üzerinde kalacağını söylemek mümkündür. Bu bakımdan çalışmada önerilen nafaka yardımı uygulamasının kurulması sırasında karar vericilerin, 2024-2040 dönemi hesaplamalarını dikkate alması yararlı olacaktır.

Şekil 5. Velayete Verilen Çocuk Oranı Değişmelerine Göre Uzun Dönem Maliyet Değişimi

Nafaka yardımı uygulaması kapsamında ortaya çıkacak maliyetleri etkileyen diğer bir husus, velayete verilen çocuk oranı öngörülerinde elde edilirken kullanılan varsayımlardaki sapmalardır. Veri ve yöntem bölümünde detaylı olarak açıklandığı gibi velayete verilen çocuk oranı öngörülerinde üç farklı varsayıma dayalı olarak elde edilmiştir. Bu varsayımlar velayete verilen çocuk oranı gelecek yıl gerçekleşmelerinin doğrusal model ya da üstel modeli takip edeceği veya 2022 yılı oranı olacak şekilde yıllar itibarıyla sabit kalacağı şeklindedir. Uygulamanın uzun dönem maliyet öngörülerinde bu oranların üstel modele uygun olarak gerçekleşeceği varsayımı altında elde edilmiştir.

Şekil 5'ten de görüldüğü gibi velayete yüksek verilen çocuk oranı öngörülerini üreten model varsayımları, daha yüksek uygulama maliyeti öngörülerinin elde edilmesine yol açmaktadır. Bununla birlikte 2024-2042 döneminde üç varsayım altında hesaplanan uygulama maliyet öngörülerinde çok yakındır. Sonraki yıllarda doğrusal model varsayımı altında elde edilen öngörüler, diğer varsayımlar altında elde edilen maliyet öngörülerine göre yüksek çıkmaktadır. Yukarıda açıklandığı gibi velayete verilen çocuk oranlarının bir noktadan sonra sabit bir sayı etrafında dalgalanması kuvvetle muhtemeldir. 2040 sonrası döneme ilişkin maliyet öngörülerinde aşağı yönlü bir sapma daha muhtemel gözükmemektedir.

Gider projeksiyonu hesaplamalarında asgari ücretin ortalama olarak sabit bir oranda artacağı varsayımı yapılmıştır. Bu bakımdan asgari ücretteki sapmalar, doğurganlık hızı ve velayete verilen çocuk oranı değişkenlerindeki varsayımlardaki sapmalardan farklı olarak maliyet hesaplamalarında sapma miktarı kadar oransal bir etki gösterecektir. Bu bakımdan reel asgari ücret artış oranı varsayımı için ayrıca bir duyarlılık analizi yapılmamıştır.

Sonuç

Aile yardımları uygulamalarının incelendiği 37 ülkeden 17'sinde ebeveynleri ayrı yaşayan çocuklar göz önünde bulundurularak çocuğun bakımı, eğitimi ve gözetimi için gerekli giderlere çocuğun velayetini üstlenmeyen ebeveynin de katılması amacıyla mahkemelerce belirlenen nafaka ödemelerinin güvence altına alındığı nafaka yardımı uygulamaları bulunmaktadır. Aile yardımlarının özel bir türü olan nafaka yardımı uygulaması, bu ülkelerde ikamet eden tüm kişilerin herhangi bir prim ödeme, çalışma veya ikamet etme süre koşulu olmaksızın bir sosyal yardım uygulaması olarak geliştirilmiştir.

Ülke örnekleri incelendiğinde nafaka yardımı ile ülkede ikamet eden tüm ebeveynlerin güvence kapsamına alındığı ancak nafaka yardımından yararlanabilmek için bazı koşulların getirildiği görülmektedir. Bu koşullar;

- Çocuk ve nafaka yardımından yararlanacak ebeveynin ülkede ikamet etmesi,
- Çocuğun velayetinin bir ebeveyne verildiği ve çocuğun velayetinin verilmediği ebeveynin çocuğun bakımı, korunması, yetiştirilmesi ve eğitimi için ortaya çıkan masraflara katkı sağlaması için bir nafaka ödemesi kararı içeren bir ilamın bulunması,
- Nafaka yardımları, çocuğun velayetinin bir ebeveyn tarafından üstlenilmesine bağlı olduğu için çocuğun velayet altında olmasını gerektirecek bir yaşta olması veya velayetinin başka biri tarafından üstlenilmesini gerektirecek bir engelinin bulunması,
- Yardımın yapılacağı kuruma başvurularak nafaka yardımı talep edilmesi,
- Nafaka ödeme yükümlüsünün nafaka ödemelerini aksatması veya gelirinin belirli bir seviyenin altında olması

şeklinde özetlenebilir. Çalışmaya dâhil edilen ülkelerde nafaka yardımlarından yararlanabilmek için bu koşulların dışında belirli bir süre prim ödeme, çalışma veya ikamet içeren staj sürelerinin öngörüldüğü veya nafaka yardımlarının finansmanı için prim toplanan ülke örneklerine rastlanmamıştır. Ancak Ukrayna dışındaki tüm ülkelerde nafaka ödeme yükümlüsünün, geri ödeme gücü elverdiği ölçüde, yapılan nafaka yardımlarını geri ödenme yükümlülüğünün bulunduğu görülmektedir

Ülke uygulamalarında söz konusu başvuruyu nafaka alacaklısı yapabileceği gibi nafaka ödeme yükümlüsü (Bulgaristan, Danimarka, Estonya, Letonya ve Malta'da söz konusu başvuru sadece nafaka alacaklısı tarafından yapılabilmektedir) de yapabilmektedir. Nafaka miktarını ödeme gücü bulunmayan ebeveynlerin de nafaka yardımlarından yararlanmak için başvuru yapma imkânı getirilmesi, aile yardımlarının çocuğa bakma mükellefiyetinin kişilerin yaşam standartları üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması ya da en azından bir bölümünün telafi edilmesi amacıyla da örtüşmektedir.

Nafaka yardımları genel olarak belirli bir miktarı geçmemek üzere nafaka miktarı kadar veya sabit bir tutar olarak ödenmektedir. Lüksemburg, Malta ve Polonya'da ise mahkemece belirlenen nafaka miktarının tamamı nafaka yardımı kapsamında ödenmektedir. Nafaka yardım miktarının sabit olarak ödendiği veya bir üst sınırının belirlendiği ülkelerde nafaka yardımı miktarları, asgari ücretin %6'sı ile %45'i arasında değişmektedir. Ancak Ukrayna ve Finlandiya dışındaki ülkelerdeki nafaka yardımları göz önünde bulundurulduğunda bu oranların, genel olarak %20'nin altında olduğu görülmektedir.

Ülke uygulamaları ve gelir-gider projeksiyonları ile aktüeryal peşin değer hesaplamaları neticesinde Türkiye'de ikamet eden tüm kişilerin güvence altına alındığı ve asgari ücretin %20'sini aşmamak üzere mahkemelerce belirlenecek iştirak nafakasının nafaka alacaklısı veya nafaka ödeme yükümlüsünün başvurusu halinde aile yardımı olarak nafaka alacaklısına ödendiği bir nafaka yardımı uygulaması kurulması önerilmektedir. Söz konusu uygulamada, yardımların herhangi bir prim ödeme veya staj süresi öngörülmesizin nafaka yardımlarının yapılması önerilmektedir. Ancak uygulamanın yersiz ve kötü niyetli kullanımının önlenmesi adına uygulamada başvuru şartı ve geri ödeme yükümlülüğü getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Ayrıca nafaka yardımı başvurusunun nafaka alacaklısı ebeveyn (veya üçüncü kişi) tarafından yapılması halinde nafaka ödemelerinin düzenli yapılmadığının ispat edilmesi, yapılan nafaka yardımının nafaka ödeme yükümlüsü ebeveyninden geri alınmaması için gelir testi yaptırılması ve yersiz ödemeler ile kötüye kullanımlarda 5510 sayılı Kanun'un 89, 96 ve 102. maddelerinde öngörülen yaptırımların uygulanması gibi düzenlemelerin yapılması yararlı olacaktır.

Aile yardımlarının temel amacına ilave olarak nafaka yardımı uygulaması vasıtasıyla çocuklar arasında fırsat eşitliği sağlanması ile çocuklara asgari bir bakım ve yetiştirme olanağı sağlanması amacıyla TMK'nin 330. maddesinde iştirak nafakası tutarının asgari ücretin %20'sinden az olamayacağı ve velayeti ebeveynlerden birine (veya üçüncü kişilere) verilen her çocuk için bir nafaka tutarı belirlenmesi şeklinde bir düzenleme yapılması yararlı olacaktır. Bununla birlikte uygulamanın ilk yıllarında yapılan nafaka yardımları ile söz konusu yardımların geri alınması gibi hususlar dikkate alınarak sonraki yıllarda uygulamanın sürdürülebilirliği de göz önünde bulundurularak yardım miktarının yaş grupları için farklılaştırılması ve ileri yaş grupları için yardım miktarının artırılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Kaynakça

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları (2023). Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684>.

Akpınar, T. (2021). Sosyal Koruma Kapsamında Türkiye'de Aile Yardımları. M. Ivanova ve diğerleri (Ed.), Proceedings of XVI. International Balkan and Near Eastern Social Sciences Congress Series on Economics, Business and Management-İstanbul / Turkey, September 11-12, 2021 (s. 432-438), İstanbul: Cataloging-In-Publication Data.

Aksakal, S. (2003). Boşanmadan sonra çocuğun velayeti. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (1), 167-190. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/213474>.

- Alper, Y. ve Arıcı, K. (2015). *Sosyal güvenlik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Asgari Ücret Net Hesabı ve İşverene Maliyeti, 2008-2024 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. Erişim adresi: <https://www.csgeb.gov.tr/asgari-ucret/>.
- Aydın, O. ve Baran, G. (2010). Toplumsal değişme sürecinde evlenme ve boşanma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 117-126. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/797242>.
- Björklund, A. (2006). Does family policy affect fertility? *Journal of Population Economics*, 19(1), 3-24. <https://doi.org/10.1007/s00148-005-0024-0>.
- Boşanma İstatistikleri, (2010-2023). Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2023-53707>.
- Çakırca, S. İ. (2015). Kardeşler arasında nafaka yükümlülüğü. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 64(1), 65-102. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/622573>.
- Çiçek, Z. (2021). Çağdaş toplum dinamikleri ekseninde değişen evlilik ve aile kurumu. *Premium e-Journal of Social Science (PEJOSS)*, 5(17), 664-686. <https://doi.org/10.37242/pejoss.2201>.
- Çitak, B. (2016). Yoksulluk nafakası. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 74(1), 241-257. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/292213>.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. UN (1989, No.11) Onay (1995, 27 Ocak) *Resmi Gazete (Sayı: 22184)*, Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>.
- Dağlıoğlu, S., (2023). Türkiye için çocuk yardımı önerisi. *Sosyal Güvence*, (23), 1019-1051. <https://doi.org/10.21441/sosyalgüvence.1331074>.
- Dağlıoğlu, S. ve Bektaş, U. E. (2022). 102 sayılı ILO Sözleşmesi'ne göre aile yardımı olarak sınıflandırılacak Türkiye'deki mevcut yardımlar. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 12(2), 327-346. <https://doi.org/10.32331/sgd.1223517>.
- Dağlıoğlu, S. ve Bektaş, U. E. (2023a). Comparative analysis of practices of child benefits in EU member states. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 26(1), 180-195. <https://doi.org/10.29249/selcuksbmyd.1226333>.
- Dağlıoğlu, S. ve Bektaş, U. E. (2023b). Comparative analysis of practices of family benefits in EU member states. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 479-507. <https://doi.org/10.30561/sinopusd.1226990>.
- Dodurka, B. Z. (2014). *Türkiye'de Merkezi Devlet Eliyle Yapılan Sosyal Yardımlar (Çalışma Raporu)*. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu. Erişim adresi: <https://spf.bogazici.edu.tr/tr/research-reports?page=1>.
- Doğum İstatistikleri, (2023). Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2023-53708>.

- Evlenme İstatistikleri, (2001-2022). Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2023-53707>.
- Gauthier, A. H. ve Hatzius, J. (1997). Family benefits and fertility: An econometric analysis. *Population Studies*, 51(3), 295-306. <https://doi.org/10.1080/0032472031000150066>.
- Hájek, J. ve Olexová, C. (2023). Child benefits and child tax allowances in the Czech Republic, Slovak Republic and Sweden. *International Journal of Sociology and Social Policy*, (ahead-of-print). Erişim adresi: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJSSP-07-2022-0183/full/html>.
- Hamzaçebi, M. (2002). Türk medeni kanununa göre boşanma ve ayrılık hallerinde tedbir, yoksulluk ve iştirak nafakası. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(3-4), 23-48. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/262211>.
- Hayat Tabloları, 2013-2022, Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim adres: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=154&locale=tr>.
- Immervoll, H., Sutherland, H., and de Vos, K. (2000). Child poverty and child benefits in the European Union (No. EM1/00). EUROMOD Working Paper. Erişim adresi: <https://www.econstor.eu/handle/10419/91716>.
- İcra ve İflas Kanunu. (1932, 9 Haziran) *Resmi Gazete (Sayı: 2128)*, Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2128.pdf>.
- İstatistik Yıllıkları, 2007-2023, Sosyal Güvenlik Kurumu. Erişim adresi: <https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4>.
- Karabayır, İ. (2019). *ILO temel sosyal güvenlik standartları kapsamında aile yardımlarının Türk sosyal güvenlik sistemine entegrasyonu: AB araştırmalı öneriler* (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi. Erişim adresi: <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12619/90116/T08386.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Mutual Information System on Social Protection (MISSOC). Erişim Adresi: <https://www.missoc.org/missoc-database/comparative-tables/>
- Oberlin, E. M., Caristo, A. M., Lagomarsino, G. and Santos, S. (2007). Family allowances: Policy, practice and the fight against poverty in Europe and Latin America? (Technical Report No. 02), International Social Security Association. Erişim adresi: https://www.issa.int/sites/default/files/documents/events/2-AF_en-3001.pdf
- Prud'Homme, N. (2004). Children in new family structures: Changes in family structures in the world and adaptation of family policies. Akt. Özdemir, M. Ç. ve Karabayır, İ. (2019). Sosyal Güvenlik'te Uluslararası Çalışma Standardı Olarak Almanya'da Aile Yardımları. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(1), 91-113.
- SGK Veri Uygulaması (t.y.). Sosyal Güvenlik Kurumu. Erişim adresi: <https://veri.sgk.gov.tr/>.

- Sonat, K. A. (2013). Ana babanın eğitimi devam eden ergin çocuğa karşı nafaka yükümlülüğü. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19(1), 235-292. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/48140/611115>
- Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkında Sözleşme. (1974, 15 Ekim) Resmi Gazete (Sayı: 15037) Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/15037.pdf>.
- Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu. (2006, 5 Mayıs) *Resmi Gazete (Sayı: 26200)*, Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/06/20060616-1.htm>.
- Şentürk, F. (2016). Türkiye için bir aile sigortası model önerisi. *Sosyal Güvence*, 0(9), 102-139. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosyalguvence/issue/16503/172320>
- The International Social Security Association (ISSA) (t.y.). Erişim adresi: <https://www.issa.int/>
- TÜRK-İŞ Haziran 2024 Açlık ve Yoksulluk Sınırı (2024, Temmuz) Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) Açlık ve Yoksulluk Haber Bülteni. Erişim adresi: <https://www.turkis.org.tr/turk-is-haziran-2024-aclik-ve-yoksulluk-siniri/>.
- Türk Medeni Kanunu. (2001, 22 Kasım) *Resmi Gazete (Sayı: 24607)*, Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm>.
- Türk, T. ve Ünlü, H. (2016). Yoksullukla mücadele politikaları: 2000 sonrası Türkiye örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7(14), 92-104. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/213822>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (t.y.). İstatistik Veri Portalı. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>.
- Van Lancker, W., Ghysels, J. ve Cantillon, B. (2015). The impact of child benefits on single mother poverty: Exploring the role of targeting in 15 European countries. *International Journal of Social Welfare*, 24(3), 210-222. <https://doi.org/10.1111/ijsw.12140>.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. 2017/995 E., 2018/514 K., 21.03.2018, Erişim adresi: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. 2017/2444 E., 2019/51 K., 31.01.2019, Erişim adresi: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. 2017/2808 E., 2021/530 K., 27.04.2021, Erişim adresi: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. 2019/117 E., 2019/1153 K., 07.11.2019, Erişim adresi: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.
- Yargıtay 2. Hukuk Dairesi. 2021/1656 E., 2021/3159 K., 19.04.2021, Erişim adresi: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.

- Yargıtay 3. Hukuk Dairesi. 2015/15058 E., 2016/2662 K., 25.02.2016, Erişim adresi: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.
- Yargıtay 3. Hukuk Dairesi. 2015/17254 E., 2016/3205 K., 03.03.2016, Erişim adresi: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.
- Yargıtay 3. Hukuk Dairesi. 2016/2465 E., 2016/3813 K., 14.03.2016, Erişim adresi: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.
- Yargıtay 3. Hukuk Dairesi. 2016/7296 E., 2016/8016 K., 24.05.2016, Erişim adresi: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.
- Yargıtay 3. Hukuk Dairesi. 2016/16717 E., 2017/5748 K., 19.04.2017, Erişim adresi: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.

Extended Abstract

Purpose

The aim of this study is to examine the prevalence of alimony benefit practice in selected countries and to propose an alimony benefit practice that can be implemented in Türkiye, taking into account the current alimony practices in selected countries.

Design and Methodology

In this study, considering the children whose parents live apart, the alimony benefit country practices where the alimony payments determined by the courts are guaranteed within the scope of family benefits in order to ensure that the parent who does not have custody of the child also participates in the expenses required for the child's care, education and supervision are examined. An alimony benefit application has been proposed for Türkiye, taking into account country practices and actuarial income-expense projections.

Within the scope of the study, family benefits practices in 37 countries were examined. Family benefits in the form of alimony benefit was found in 17 of these countries. Alimony benefit, which is a special type of family benefits, was developed as a social assistance application for all people residing in these countries without any premium payment, working or residence period conditions.

Findings

When country examples are examined, it is seen that all parents residing in the country are covered by alimony benefit, but some conditions are imposed in order to take payment from alimony benefit. These conditions;

- The child and parent who will take alimony benefit must reside in the country,

- There must be a decision stating that the custody of the child has been given to one parent and that the parent to whom custody of the child has not been granted must pay alimony to contribute to the expenses incurred for the child's care, protection, upbringing and education by the courts,
- Since alimony benefits depend on the child's custody being assumed by one parent, the child is at an age that requires the child to be under custody or has a disability that requires the child's custody to be assumed by someone else,
- Requesting alimony benefit by applying to the institution where the benefit will be provided,
- The alimony payment obligor fails to make alimony payments or his income is below a certain level.

In the countries included in the study, there are no examples of countries where, in order to take payment as an alimony benefits, payment of premiums for a certain period of time, internship periods including work or residence are stipulated, or where premiums are collected to finance alimony benefits. However, in all countries except Ukraine, the alimony payer has the obligation to repay the alimony benefit provided, to the extent his ability to repay allows.

In country practices, the application in question can be made by the alimony creditor or by the alimony payment obligor (in Bulgaria, Denmark, Estonia, Latvia and Malta, the application in question can only be made by the alimony creditor). Providing the opportunity for parents who do not have the ability to pay alimony to apply for alimony aid also coincides with the aim of eliminating or at least compensating some of the negative effects of family benefits on people's living standards due to the obligation to care for the child.

Alimony benefits are generally paid as the amount of alimony or as a fixed amount, not exceeding a certain amount. In Luxembourg, Malta and Poland, the entire alimony amount determined by the court is paid within the scope of alimony benefit. In countries where the amount of alimony is paid as a fixed amount or an upper limit is determined, the amount of alimony assistance varies between 6% and 45% of the minimum wage. However, considering the alimony aid in countries other than Ukraine and Finland, it is seen that these rates are generally below 20%.

Research Limitations

There were some difficulties in obtaining the data such as number of children given to custody by year in terms of age breakdown. When making future period projections for some variables, some assumptions had to be made. Deviations in these assumptions may cause some differences in the direction of increase or decrease in income-expenditure projections. However, since the assumptions regarding the variables are made on long-term averages, insignificant deviations in the assumptions may occur in the long term. This may lead to negligible differences in the calculations. Nevertheless the results of the sensitivity analysis conducted to determine the impact of deviations in these assumptions on the projections are presented in the study.

Implications (Theoretical, Practical and Social)

As a result of country practices, income-expense projections and actuarial cash value calculations, all persons residing in Turkey are guaranteed and the child support determined by the courts, not exceeding 20% of the minimum wage, is paid to the alimony creditor as family aid upon the application of the alimony creditor or the alimony payment obligor. It is recommended to establish an alimony assistance application. In this practice, it is recommended that alimony benefit be given without stipulating any premium payment or internship period. However, it is considered that an application requirement and a refund obligation should be introduced in order to prevent unnecessary and malicious use of the application. In addition, if the application for alimony benefit is made by the parent (or third party) who is the alimony creditor, it is necessary

to prove that the alimony payments are not made regularly, to have an income test to ensure that the alimony payment is not taken back from the parent who is obliged to pay the alimony.

Originality/Value

There is no alimony benefit application in Türkiye. However, the number of divorces in recent years shows that in the coming years, the problems experienced in paying the alimony, which is prescribed by the courts for the child's care, protection, upbringing and education of the parent who is not given custody of the child, will increase. In this context, the need to develop an alimony benefit application for Türkiye will become more evident in the coming years. No alimony benefit application proposal has been developed for Türkiye up to this study.

Araştırmacı Katkısı: Selim DAĞLIOĞLU (%100).